

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

Vatin leiritoiminnan kehittäminen

Leirinohjaajakoulutuksen materiaalin uudistaminen ja
opas leirinohjaajien työn tueksi

Sara Siitonen

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma (210 op)

11 / 2016

www.humak.fi

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Sara Siitonen	Sivumäärä 49 ja 33 liitesivua
Työn nimi Vatin leiritoiminnan kehittäminen	
Ohjaava(t) opettaja(t) Maarit Honkonen-Seppälä	
Työn tilaaja Laukaan vapaa-aikatoimi / Jenni Pekonen	
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyön tavoitteena on kehittää Laukaan vapaa-aikatoimen Vatin leiritoimintaa. Kehittämistyö keskittyy kesätyöntekijöiden leirinohjaajakoulutuksen materiaaliin sekä materiaaliin yhdistettyyn oppaaseen ohjaajille. Opas on suunnattu Vatin leiritoiminnan ohjaajille ja johtajille, jotka kaipaavat tukea työhönsä leireillä. Laukaan vapaa-aikatoimen kesäleirit työllistää noin 60 leirinohjaajaa ja johtajaa, ja kesäleireille osallistuu vuosittain noin 800 leiriläistä.</p> <p>Opinnäytetyön tietoperusta käsittelee leiritoiminnan historiaa, leirien kasvatuksellista merkitystä, nuorten kasvua, kehitystä ja oppimista, seikkailukasvatusta ja elämyspedagogiikkaa, ohjaamisen perusteita, yhteisöllisyyden ja viestinnän merkitystä sekä turvallisuutta.</p> <p>Keskeisenä tutkimusmenetelmänä käytettiin havainnointia leireillä työskennellessä. Leirinohjaajilta ja johtajilta kerättiin palautekyselyt. Leiriläisten vanhemmille tehtiin internetin välityksellä Webropol-kysely palautteen saamiseksi. Palautekyselyiden vastaukset ja keskustelut työn tilaajan kanssa tukivat leireillä tehtyjä havaintoja. Tutkimus on näin ollen moni-menetelmällinen.</p> <p>Tämän toiminnallisen opinnäytetyön tuloksena syntyi käytännön opas Vatin leirinohjaajille ja johtajille. Opas sisältää koulutuksessa käytettäviä tehtäviä ja suunnittelulomakkeita sekä kesätyöntekijöille tärkeitä asioita työelämästä ja ohjaamisen perusteista. Oppaasta löytyy ohjeita käytännön asioihin Vatin leireillä, turvallisuuteen liittyviä asioita sekä valmiita menetelmiä leireille käytettäväksi. Opasta voi hyödyntää myös muiden kuntien leiritoiminnassa. Oppaan tarkoituksena on olla ohjaajan tukena leirien suunnitteluvaiheesta toteutukseen.</p>	
Asiasanat leirit, kesäleirit, ohjaus (neuvominen), seikkailukasvatus, elämyspedagogiikka	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
Degree programme in Civic activities and Youth Work

ABSTRACT

Author Sara Siitonen	Number of Pages 49 and 33 annexes
Title Vatin leiritoiminnan kehittäminen	
Supervisor(s) Maarit Honkonen-Seppälä	
Subscriber Laukaan vapaa-aikatoimi / Jenni Pekonen	
Abstract <p>The aim of this thesis is to develop and improve activities on camps in municipality of Laukaa. Development focuses on education materials for camp instructors. Materials include a guidebook for camp instructors and leaders who need support on their work in camps. Summer camps provide summer jobs to about 60 instructors and leaders, and there are about 800 participants on the camps.</p> <p>Theoretical content of this thesis covers history of camps, educational meaning of camps, youth's growth, development and learning, adventure education and experimental pedagogy, basics of guidance, importance of communality and communication along with safety issues.</p> <p>The data was gathered by observations on the camps. The data was also collected from camp instructors and leaders by feedback inquiry. Parents' feedback was collected via internet, using Webropol-inquiry. Feedback and conversations with subscriber support conclusions that were made by observations on camps. Therefore this study is a mixed-method thesis.</p> <p>Product of this practice-based thesis is a practical guide book for camp instructors and leaders. Guide book includes exercises and planning forms for education of camp instructors and important things to youth about work and basics of guidance. Guide book includes practical instructions for camps and methods that can be used on camps. Guide book can be also used in other municipalities. Meaning of guide book is to support camp instructors from planning the camps to working in them.</p>	
Keywords summer camps, direction (guidance), adventure education, experimental pedagogy	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 TILAAJA	7
2.1 Laukaan vapaa-aikatoimi ja leiritoiminta	8
2.2 Työn tarve	10
2.3 Tutkimusprosessin kuvaus	12
3 TIETOPERUSTA	12
3.1 Leirien kasvatuksellinen merkitys	13
3.2 Kasvu ja kehitys	15
3.3 Elämypedagogiikka ja seikkailukasvatus	17
3.4 Ohjaaminen	19
3.6 Turvallisuus	23
4 TUTKIMUSMENETELMÄT	25
4.1 Havainnointi	26
4.2 Kysely	28
4.3 Analysointi ja muunto ideoiksi	30
5 TUTKIMUKSELLINEN KEHITTÄMISTYÖ	38
5.1 Koulutusmateriaali leirinohjaajille ja johtajille	39
6 YHTEENVETO	40
6.1 Luotettavuus ja yleistettävyys	41
6.2 Jatkotutkimusaiheet	43
6.3 Palaute ja arviointi	44
6.4 Itsearviointi ja pohdinta	44
LÄHTEET	47
LIITTEET	50

1 JOHDANTO

Leirielämä on kuulunut jo ihmiskunnan alkuaikoihin. Historian välittämiä leiritoiminnan käsitteitä ovat muun muassa sota- ja sotilasleirit, paimentolaisleirit ja eri heimojen elämäntapaan kuuluneet leirit. Leiri on kehittynyt elämänmuodosta ja välttämättömyydestä vapaa-ajan ja viihtymisen sekä koulutuksen ja kasvatuksen välineeksi. (Ketola 1979, 11.)

Oma mielenkiintoni leiritoimintaan heräsi vuoden 2015 keväällä, jolloin teimme koulun kautta Päihdeputki-projektia, nykyisin terveystieteellinen elämysreitti, Laukaan kunnan vapaa-aikatoimen kanssa yhteistyössä. Projektin yhteyshenkilö Laukaan puolelta oli vapaa-aikaohjaaja Jenni Pekonen, josta myöhemmin tuli opinnäytetyöni ohjaaja. Jenni kertoi kesätyömahdollisuudesta kesäleireillä ja tartuin tilaisuuteen. Näin ollen päädyin kesän leireille sekä leirinohjaajaksi että johtajaksi. Toimin myös kesällä 2016 kolmella leirillä johtajana.

Nuorisotyön keskeisiksi menetelmiksi tulivat 1800-luvun lopulta alkaen retket ja leirit raittius- ja kristillisissä liikkeissä sekä NMKY:ssä eli Nuorten miesten kristillisessä yhdistyksessä. Helsingin NMKY on toteuttanut perustamisestaan lähtien vuodesta 1889 seikkailukasvatukseen verrattavaa leiri- ja ulkoilmatoimintaa. (Karppinen & Latomaa 2015, 91-92.) Partioliike toi ratkaisevan kipinän nuorisotyön retki- ja leirinuotioille vuosina 1909-1911, ja on näin toiminut uranuurtajana leiritoiminnalle Suomessa. Aiemmat nuorisoliikkeet olivat omaksuneet retkitoiminnan yhdeksi pyhäpäivien toimintamuodoksi, kun taas partioliike rakensi koko pedagogisen ohjelmansa nuorten vertaisryhmätoiminnan ja luonnossa liikkumisen perustalle. (Hakonen 1995, 145; Nieminen 1999, 74-75.) Retki- ja leiritoiminta oivallettiin tehokkaaksi kasvatustapahtumaksi, joka vastasi lasten ja varhaisnuorten luontaiseen toiminnan tarpeeseen ensimmäisen tasavallan aikana, jolloin retki- ja leiritoiminnan lopullinen läpimurto suomalaisen nuorisotyön menetelmäksi tapahtui (Nieminen 1999, 80.)

Kasvatuksellinen nuorisotyö ja sitä harjoittaneet leikkittäjät ja sedät haluttiin passittaa 1960- ja 1970-luvulla menneisyyteen. Leiri- ja retkitoiminta taas nähtiin taantumuk-

sellisena ja epäyhteiskunnallisena toimintana, jolla nuoret vierotettiin yhteiskunnallisesta todellisuudesta. Retki- ja leiritoiminta painui taka-alalle laaja-alaisuuteen pyrkineen nuorisotyön ohjelmissa. Vuonna 1979 ilmestyneen ”Nuorisotyön käsikirjan” viidestätoista luvusta yksikään ei käsitellyt retki- ja leiritoimintaa. Vaikkakin retki- ja leiritoiminta katosi nuorisotyön parrasvaloista, on se säilynyt perustoiminnan keskeisenä menetelmänä. (Nieminen 1999, 87-88.)

Nuorisolain (72/2006, 1 §) tarkoituksena on tukea nuorten kasvua ja itsenäistymistä, edistää nuorten aktiivista kansalaisuutta ja nuorten sosiaalista vahvistamista sekä parantaa nuorten kasvu- ja elinoloja. Lähtökohtina lain toteuttamisessa ovat yhteisöllisyys, yhteisvastuu, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo, monikulttuurisuus ja kansainvälisyys, terveet elämäntavat sekä ympäristön ja elämän kunnioittaminen.

Nuorisotyö kuuluu kunnan tehtäviin, ja sen toteuttamisesta vastaavat kunnat, nuorisoyhdistykset ja muut nuorisotyötä tekevät järjestöt. Nuorisotyön palveluja voidaan tuottaa myös alueellisesti kuntien yhteistyönä. Kunnan nuorisotyöhön kuuluvat muun muassa nuorten kasvatuksellinen ohjaus, harrastusmahdollisuudet sekä liikunnallinen ja kulttuurinen nuorisotoiminta. (Nuorisolaki 72/2006, 7 §.) Leiritoiminta on yksi nuorisotyön muodoista, joka tarjoaa lapsille ja nuorille kasvatuksellista ohjausta sekä mieleistä toimintaa vapaa-ajalle. Laukaan vapaa-aikatoimen leirit myös työllistävät nuoria, nuorimmat kesätyöntekijät ovat 15-vuotiaita.

Uuden nuorisolain, jonka tarkoituksena on astua voimaan 1.1.2017, tavoitteena on edistää nuorten osallisuutta ja yhdenvertaisuutta. Lisäksi tavoitteena on tukea nuorten kasvua ja itsenäistymistä. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2016.) Leirillä opetellaan taitoja, joita tarvitsee itsenäistymiseen ja leirien tärkeänä osana on yhteisöllisyys sekä osallisuus. Leireillä on myös kasvatuksellinen merkitys, jota tarkastellaan opinnäytetyön tietoperustassa. Kesätyöntekijöille leirit saattavat olla ensimmäinen työpaikka, jonka kautta opetellaan myös itsenäistymistä sekä vastuuta.

Opinnäytetyö voidaan jakaa toiminnallisiin ja tutkimuksellisiin töihin. Toiminnallinen työ painottuu uuden tuotoksen konkreettiseen tekemiseen, mutta siihen liittyy myös

uuden tiedon tuottamista. (Humanistinen Ammattikorkeakoulu 2013, 5.) Opinnäytetyöni on toiminnallinen ja se sisältää raporttiosuuden, sekä tilaajalle tuotetun tuotteen.

Kehittämisellä voidaan pyrkiä toimintatavan tai toimintarakenteen kehittämiseen. Toimintatapaa koskeva kehittäminen voi pienimillään koskea yhtä organisaation työntekijää, mutta sillä voidaan tarkoittaa myös laaja-alaista koko organisaation yhteisen toimintavan selkeyttämistä. (Toikko & Rantanen 2009, 14.) Opinnäytetyölläni pyrin omalta osaltani kehittämään leiritoimintaa Suomessa, vaikkakin vain paikallisesti. Tehtävänäni on päivittää ja kehittää Laukaan vapaa-aikatoimen eli Vatin leirien ohjaajakoulutuksen koulutusmateriaalia, ja analysoida sekä kirjata ylös muita leireihin liittyviä kehittämisen kohteita. Kehittämistyöni on suunnattu kesäleirien leirinohjaajille ja johtajille, mutta toivon että se auttaa myös Vatin työyhteisöä.

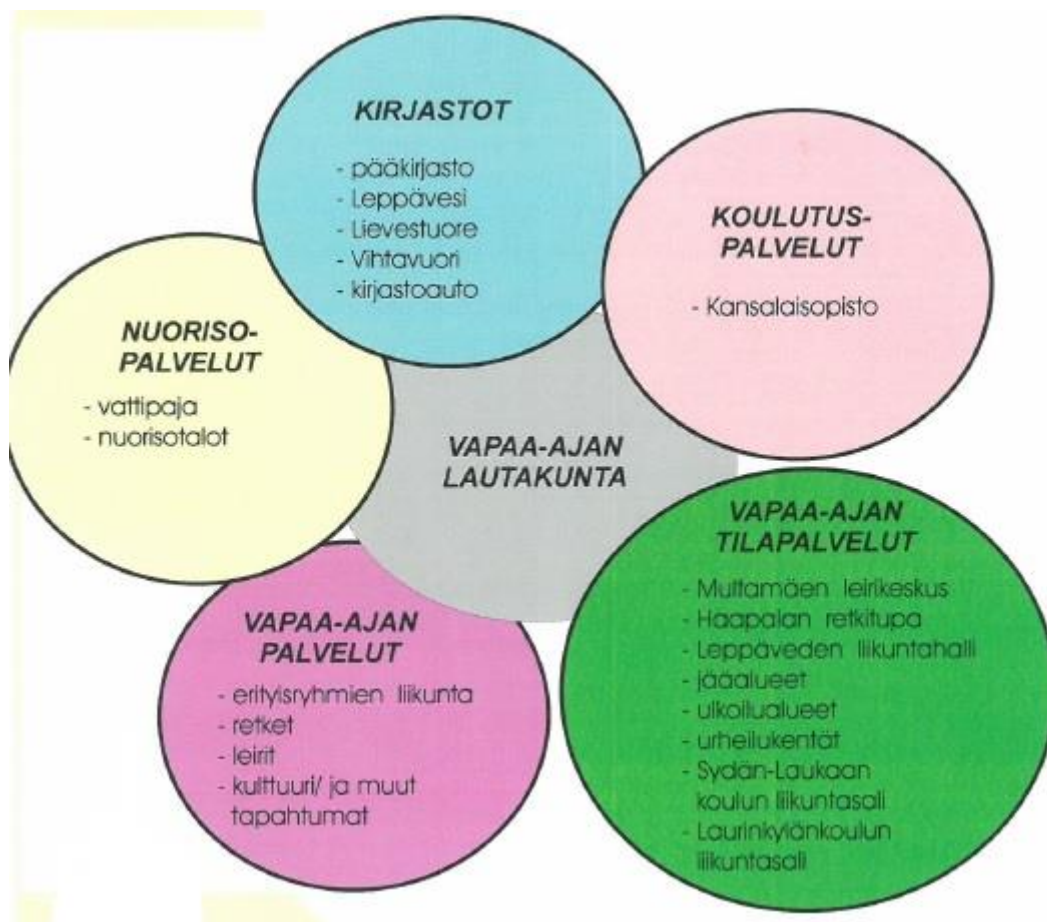
2 TILAAJA

Työni on työelämälähtöinen tilaustyö, jonka tavoitteena on kehittää Laukaan leiritoimintaa erityisesti leirinohjaajakoulutuksen näkökannalta. Keväällä 2016 otin yhteyttä vapaa-aikaohjaaja Jenni Pekoseen, jolloin esitin ideani opinnäytetyöstä ja kerroin omia kokemuksiani mitä asioita leireillä voisi kehittää. Hän otti idean hyvin vastaan ja aloimme pikimmiten pohtia yhdessä opinnäytetyön sisältöä ja kehittämisen tarpeita leiritoiminnassa. Opinnäytetyön tavoitteet ja suurpiirteinen sisältö muodostuivatkin nopeasti molempien mielipiteitä ja toiveita kuunnellen. Omien kokemuksieni perusteella leirinohjaajat tarvitsisivat tukea ja tietoa leirien ohjaamiseen sekä johtamiseen liittyen, kun taas tilaajan puolelta leirinohjaajakoulutuksessa käytettävä koulutusmateriaali oli päivittämisen tarpeessa. Työni produktiksi muodostui koulutusmateriaalin päivittäminen, johon lisäsin sekä oman havainnoinnin tuloksena huomattuja asioita sekä kerättyistä palautteista ilmenneitä ongelmakohtia ja ratkaisuja niihin.

2.1 Laukaan vapaa-aikatoimi ja leiritoiminta

Laukaa on yksi Keski-Suomen vanhimpia pitäjiä, joka on perustettu vuonna 1593. Asukkaita Laukaan kunnassa oli vuoden 2015 lopussa 18 865. Kuntaan kuuluu neljä taajamaa, joista tunnetuin on omaleimainen, aikoinaan selluloosatehtaan turvin kehittynyt Lievestuore. Vihtavuoren taajama tunnettiin aikoinaan ruutitehtaasta. Tänä päivänä kunnan asukasluvultaan toiseksi suurin taajama on lähellä Jyväskylän rajaa sijaitseva Leppävesi. Kirkonkylässä on eniten asukkaita, sekä monipuolisimmat palvelut. (Laukaan kunta 2016.)

Laukaan vapaa-aikatoimi eli Vatti on vapaa-aikatoimintiimi, joka koostuu vapaa-ajanlautakunnasta, työntekijöistä, järjestöistä ja yhteistyökumppaneista. Vatin henkilökunta työskentelee kirjastossa, kansalaisopistolla, tilapalveluissa, vapaa-aikatoimella, Vattipajalla, työllistymishankkeissa sekä etsivässä nuorisotyössä. Vapaa-ajanlautakunnan budjetti vuonna 2016: menot 6 671 000, tulot 1 543 000 ja netto 5 128 700. (Mt., 2016.)

Kuva 1. Vapaa-ajanlautakunnan organisaatiokaavio 2016.

Vapaa-aikatoimen tehtävänä on järjestää liikunta-, nuoriso-, kulttuuri- ja työllisyyspalveluja. Tavoitteena on edistää vapaa-ajantoimintojen harjoittamista, harrastamista ja edistää asukkaiden hyvinvointia. Tavoitteena on myös edistää palvelujen saatavuutta ja lisätä vapaa-ajan palvelujen käyttöä. (Laukaan kunta 2016.)

Vuonna 2016 Vatti järjestää yhteensä 40 leiriä, joista osa järjestettiin keväällä ja osa järjestetään syksyn ja talven mittaan. Kesäleirejä järjestettiin 30, kaksi suunnitelluista leireistä ei toteutunut vähäisen osallistujamäärän vuoksi. Toteutuneita leirejä oli siis 28. Kaksi leiriä on hankittu ostopalveluina 4H-järjestöltä, joissa ei työskennellyt Vatin johtajia tai ohjaajia. (Laukaan vapaa-aikatoimi 2016.)

Kevään ja kesän leireillä työskenteli 45 ohjaajaa, kaksi työharjoittelijaa ja neljä Vatin omaa työntekijää; kolme vapaa-aikaohjaajaa ja yksi vapaa-aikakoordinaattori. Leirin johtajia oli Vatin työntekijöiden lisäksi kymmenen. Yhdelle leirille oli ostopalveluna hankittu ulkopuolinen johtaja. Leiriläisiä koko vuonna kaikilla leireillä on noin 800. (Mt., 2016.)

Leirit pidetään leirikeskus Multamäessä, joka sijaitsee Peurunkajärven rannalla. Multamäen yhteispinta-ala on noin 77 hehtaaria. Multamäki on monien mahdollisuuksien harrastus-, majoitus- ja ajanviettopaikka, jossa on monta eri rakennusta. Katvela rakennuksessa on sauna, keittiö ja oleskelutila, sekä majoitustilaa 18 henkilölle. Ohjaajarakennuksessa on keittiö, ruokailu- ja oleskelutilat, sauna ja yöpymistilaa yhdeksälle henkilölle. Keittiörakennuksessa on ruoanvalmistusmahdollisuudet ja kylmätilat suuremmallekin ryhmälle, ruokasaliin mahtuu noin 40 henkilöä. Harrastetilassa 73m² voi järjestää monipuolisia tilaisuuksia. Siellä voi myös pelata pingistä, biljardia ja ilmakiekkoa. Multamäessä on kymmenen neljän hengen mökkiä, jotka ovat käytössä kesäaikaan. Rantasaunan lisäksi saunomaan pääsee myös savusaunaan. Lisäksi Multamäessä on luontopolku, näköalapaikka, kota, uimaranta kalastus- ja soutumahdollisuuksineen, grillipaikka, laavut, kolme leikkipuistoa ja 40x60m kokoinen pelikenttä. Kesäisin Multamäessä voi pelata minigolfia ja talvisin hiihtää hiihtoreiteillä. (Laukaan kunta, 2016.)

Yliön pidettävillä leireillä leiriläiset yleensä majoittuvat neljän hengen mökkeihin. Leirejä saattaa kuitenkin olla useampi päällekkäin, jolloin toinen leiri majoittuu Katvelassa. Harrastetilassa pelataan ja askarrellaan, ja se on mukava paikka viettää vapaa-aikaa monenlaisten aktiviteettien vuoksi. Keittiössä on erikseen keittäjät aamupalalla, lounaalla, välipalalla ja päivällisellä. Keittäjät valmistavat iltapalan, mutta esille laitto sekä osaksi valmistaminen tai ruoan lämmittäminen on leirin johtajien ja ohjaajien vastuulla. Leiriläiset pääsevät joka ilta saunaan ja sään salliessa uimaan. Monen eri leirin pyöriminen Multamäessä yhtä aikaa asettaa välillä haasteita tilojen suhteen, varsinkin sadesäällä. Jokaisessa Multamäen rakennuksessa on kuitenkin mahdollista tehdä jotain mukavaa leiripuhua. Johtajien tulee olla luovia ja joustavia tilojen suhteen.

2.2 Työn tarve

Leiritoiminnan kehittämistarve nousi omista kokemuksistani leireillä työskennellessä. Kehittämistarve ei saa kuitenkaan olla vain opinnäytetyön tekijän mielessä, vaan sen tulee olla myös toimeksiantajan tunnistama. Tällöin opinnäytetyön tekeminen onnistuu hyvässä vuorovaikutuksessa ja yhteistyössä. (Humanistinen Ammattikorkeakoulu 2013, 6; Kananen 2015, 78.) Näin juuri opinnäytetyöni prosessi on edennyt, tilaajan ja tekijän välisessä hyvässä vuorovaikutussuhteessa. Myös työn tilaaja tunnisti havainnoimani ongelmat.

Moni kesätyöntekijöistä ei omaa ennestään koulutusta tai työkokemusta ohjaamisesta tai johtamisesta. Keskustellessani työn tilaajan Jenni Pekosen kanssa, esiin nousi myös muita kehitettäviä aiheita. Työnantajan toive on, että jokainen työntekijä voi olla ylpeä omasta työstään. (Pekonen 2016.)

Toiminnallinen opinnäytetyö tavoittelee ammatillisessa kentässä käytännön toiminnan ohjeistamista, opastamista, toiminnan järjeistämistä tai järjestämistä (Vilka & Airaksinen 2003, 9.) Opinnäytetyöni sisältämät raportti sekä produkti vastaavat mielestäni näitä tavoitteita. Raporttiosuuden teoriapohjan tavoitteena on tukea ja avata kasvatuksellista näkökulmaa leiritoimintaan ja ohjaajuuteen, sekä muita merkittäviä leiritoimintaan liittyviä asioita.

Ryhmän ohjaamisesta ajatellaan usein, että se liittyy persoonallisiin ominaisuuksiin, joita toisilla on ja toisilla ei. Ryhmän ohjaaminen on kuitenkin käytännön taito, jonka jokainen voi oppia. Haasteena on usein, että ryhmän ohjaamiseen ei tarjota riittävästi koulutusta, ohjeistusta tai muita resursseja. Osallistujia ei voi pakottaa viihtymään, mutta heidän viihtyminen on ohjaajan etu. (Ehyt ry 2015, 11.) Produktin tavoitteena on leirinohjaajakoulutuksen koulutussisällön kehittäminen ja se sisältää leirien ohjaajille ja johtajille tärkeitä ja tarpeellisia asioita työelämän pelisäännöistä erilaisiin menetelmiin joita voi hyödyntää leireillä.

Leireillä työskentelee nuoria työntekijöitä. Nuorella työntekijällä tarkoitetaan alle 18-vuotiasta. Työ ei saa vahingoittaa nuoren terveyttä tai kehitystä, ja nuoren työn opastus sekä työn valvonta on toteutettava erityisen hyvin. Nuoret työntekijät on perehdytettävä työhön erityisen huolellisesti, koska heidän tietonsa ja taitonsa toimia työssä eivät ole samanlaisia kuin pidempään työssä olleilla. Huolellisella perehdyttämisellä työn laatu paranee sekä vältetään ikäviltä tapaturmilta. Nuori on perehdytettävä työhön ja siihen liittyviin vaaroihin, sekä varmistettava että hän osaa noudattaa työturvallisuusohjeita. (Työsuojelu 2016.) Leireillä työskentelee myös vanhempia ohjaajia; kesän 2016 leirien ohjaajien ikähaarukka oli 15-25. Leirinohjaajakoulutuksen tavoitteena on huolellinen ja laadukas perehdyttäminen työhön, ja opinnäytetyöni tavoitteena on kehittää koulutusmateriaalia ja varmistaa että koulutusviikonlopun jälkeen nuorella on tiivis opas johon voi palata myöhemmin, jos tulee mieleen kysymyksiä tai jos nuori tarvitsee apua työhön liittyvissä asioissa.

Ohjaajien ohjaamisen tueksi on tehty opinnäytetyö Humanistisessa Ammattikorkeakoulussa aiemmin jo vuonna 2013. Olli-Petteri Haronojan (2013) toiminnallisen opinnäytetyön produktin, seikkailutoiminnan oppaan, tarkoituksena on parantaa nuorten ohjaajien ohjaamisen laatua ja näin ollen parantaa Laukaan vapaa-aikatoimen palveluja. Opinnäytetyö ja siihen kuuluva seikkailutoiminnan opas on tehty seikkailukasvatuksen näkökulmasta. Omassa opinnäytetyössäni pohdin myös seikkailukasvatuksen ja elämyspedagogiikan kautta leiritoimintaa ja ohjausta, mutta sisältö työssäni ja produktissa on kokonaisvaltaisempi.

2.3 Tutkimusprosessin kuvaus

Idean opinnäytetyöstä sain huhtikuussa 2016. Tuolloin oli myös leirinohjaajille ja johtajille suunnattu koulutus, jonne epäonnekseni en päässyt osallistumaan. Sain kuitenkin koulutuksesta kerätyt palautteet (liite 1) ja suunnittelu lähti nopeasti käyntiin. Ensimmäisessä tapaamisessa sovimme leirinohjaajille ja johtajille annettavista kyselyistä (liite 2 ja 3), sekä vanhemmille tarkoitetusta Webropol-kyselystä (liite 4). Webropol-kyselyn tein toukokuussa. Kesäkuussa olin johtajana akrobatia- ja sirkusleirillä, joka oli neljän päivän päiväleiri ja järjestettiin Sydän-Laukaan koululla. Heinäkuussa olin kahdella leirillä johtajana Multamäessä; kolmen päivän Vekarat-päiväleirillä ja viikonlopun kestäneellä pehmoleluleirillä. Kun leirit olivat ohi kesän loputtua, sain kopiot palautteista joita leirinohjaajat ja johtajat olivat kirjoittaneet. Elokuussa kävin läpi palautekyselyt ja aloin hahmotella opinnäytetyöni tietoperustaa ja muita sisältöjä, sekä keräämään lähdemateriaalia. Kirjoitustyötä tein eniten loka- ja marraskuussa.

huhtikuu 2016	kesä-elokuu 2016	loka-marraskuu 2016
- Idea työstä	- Palautteiden kerääminen leireiltä ja vanhemmilta	- Työn kirjoittaminen
- Palaverit tilaajan kanssa	- Työskentely ja havainnointi leireillä	- Valmis työ 28.11.

3 TIETOPERUSTA

Työn tietoperusta käsittelee leirien kasvatuksellista toimintaa, kasvua ja kehitystä, seikkailukasvatusta ja elämyspedagogiikkaa, ohjaamisen teoriaa, osallisuutta ja viestintää sekä turvallisuuden näkökulmia. Tietoperusta sisältää keskeisiä osa-alueita joita tulee huomioida ohjaajana leireillä työskennellessä.

3.1 Leirien kasvatuksellinen merkitys

Leiritoiminta tarjoaa elämän perusasioita, kuten ihmisiä, toimintaa, ruokaa ja lepoa. Leiri voi myös tarjota voimakkaitakin elämyksiä, joita syntyy luontokokemuksista, läheisyydestä ja leiritoiminnan virikkeistä. (Ketola 2002, 48.)

Leirimäinen toiminta tarjoaa melkein rajattoman mahdollisuuksien valikoiman. Leiri tarjoaa kokonaisvaltaista kasvatusta ja yhdessäoloa. Leirillä voi kasvaa itsenäisyyteen; leirillä ei ole äitiä petaamassa vuodetta tai huolehtimassa märkää uimapukua kuivumaan. Leiriltä löytyy myös paljon kavereita ympärille. Leirin monipuolisessa toiminnassa on käyttöä ohjaajien erilaisille kyvyille, esimerkiksi askartelun ohjaamiseen, leikittämiseen, turvallisuudesta huolehtimiseen ja uimisen ohjaamiseen. Leiri merkitsee useimmiten väliaikaisuutta; leirille vetäydytään pois arkielämästä ja leiriltä odotetaan elämyksiä ja myönteisiä asioita. (Mt., 51.) Mikään ei korvaa leiriä toimintamuotona, jossa toteutuu läheinen yhteys ihmisten välillä. Leiri tarjoaa unohtumattomia elämyksiä eri ikäisille. (Mt., 5.)

Formaalissa eli muodollisessa kasvatuksessa kasvatustavoitteet on määritelty virallisesti ja kirjattu opetussuunnitelmiin. Informaalista eli epämuodollista kasvatusta ovat esimerkiksi julkinen tiedotustoiminta (televisio, radio, lehdistö ym.) sekä muu kulttuuritoiminta (kirkot, teatterit, kirjastot ym.). Informaali kasvatusta on yleensä väljästi kontrolloitua. Ihminen nähdään nykypäivänä muun muassa tutkimusten perusteella kehitys- ja kasvukykyisenä kehdestä hautaan asti, jonka vuoksi puhutaan elinikäisestä eli jatkuvasta kasvusta ja kasvatuksesta. Nyky-yhteiskunta myös edellyttää yksilöitä itseohjaavuuteen ja itsesäätelyyn perustuvia valmiuksia. Nonformaali kasvatusta tarkoittaa tavallisesti kasvatusta, joka ei tähtää esimerkiksi kouluopintoihin tai tutkintoihin. Informaalista ja nonformaalista kasvatusta ei aina ole helppo erottaa käytännössä. (Jyväskylän Ammattikorkeakoulu 2016.) Leiritoiminta on nonformaalista kasvatusta; toiminnalla ei välttämättä ole kasvatuksellisia tavoitteita, mutta kasvua voi tapahtua toiminnan ohessa.

Kasvatustieteissä ollaan aika yksimielisiä siitä, että mahdollisimman käytännönläheinen tekeminen, itse kokeilu ja harjoittelu ovat tehokkain ja innostavin tapa oppia. Tähän oivallukseen perustuu myös leiritoiminnan suosio. Arimmat leiriläiset rohkaistuvat itsenäiseen tiedonhankintaan ja innostuvat tekemään kysymyksiä toiminnallisessa prosessissa. (Ketola 2002, 54.)

Leirinohjaajat ja johtaja suunnittelevat, järjestävät ja arvioivat toimintaa, sekä ovat yhteydessä tarvittaessa leiriläisten vanhempiin ja kantavat vastuun leiriläisten fyysisestä ja henkisestä hyvinvoinnista sekä turvallisuudesta. Moninaisista tehtävistä johtuen ohjaajalla monta eri roolia; ohjaaja on motivoija, kannustaja, ilmapiirin luoja, kuuntelija, lohdutuksen ja turvan antaja, rajojen asettaja ja toisinaan myös aikuinen, jota vastaan saa harjoitella kapinointia. Ohjaaja voi olla ponnahduslauta ohjattavalle omaan kasvuun ja kehitykseen. (Nuori Suomi ry 2016.)

Leirinohjaaja toimii myös kasvattajana. Ohjaajan tulee olla leiriläiselle turvallinen ja luotettava aikuinen. Koska ohjaaja on usein esikuva, ohjaajan tulee pohtia omaa toimintaansa ja motiiviansa perusteita. Näiden asioiden selkiytyttyä voi myös pohtia tarkemmin omaa rooliaan. Ohjaajan oma arvomaailma heijastuu tahtomattaan myös yleiseen asennoitumiseen; ohjaaja jolle jokainen ohjattava on tärkeä omana ainutlaatuisena itsenään, iloitsee ja antaa kannustavaa palautetta esimerkiksi yrittämisestä, ystävällisestä käyttäytymisestä tai toisten huomioon ottamisesta. Kilpailullisuutta korostavan ohjaajan arvomaailmassa ohjattava muuttuu helposti välineeksi, ja tällaisilla ohjaajilla on vaarana kohdella ohjattavia heidän taitotasojensa mukaan tai kuinka hyvin he menestyvät kilpailuissa. Ohjaajan on erittäin tärkeää tunnistaa oma arvomaailmansa, tiedostaa vastuu ohjaajan roolissa ja toimia kuten kasvattaja, koska ohjaaja siirtää tiedostomattaan omaa arvomaailmaansa ohjattaviin jotka usein pitävät ohjaajaa esikuvana. (Nuori Suomi ry 2016.)

Ohjaajan tehtävänä on huolehtia siitä, että jokainen leiriläinen tuntee olonsa ryhmässä turvalliseksi. Ohjaajan tulee kantaa vastuuta ryhmän hyvästä ilmapiiristä ja puuttua heti, jos jonkun käyttäytyminen tai toiminta rikkoo myönteistä tai kannustavaa ilmapiiriä. Ohjaaja asettaa leiriläisten käyttäytymiselle rajat, ja huolehtii siitä, että ryh-

mässä säilyy hyvä ilmapiiri ja työrauha. Toisinaan ohjaaja joutuu osoittamaan eettisesti hyvän ja pahan, oikean ja väärän toiminnan rajat. Tällaisella pohdinnalla ohjaaja auttaa ohjattavien eettisen ajattelun kehittymistä. (Mt., 2016.)

Lapset kokevat leirillä paljon erilaisia ”ensimmäisiä kertoja”; ensimmäistä kertaa poissa vanhempien luota, ensimmäinen kerta kun joutuu tiskaamaan käsin, ensimmäinen kerta sienimetsässä. Leirillä lapsi saa mahdollisuuden harjoitella vastuun ottamista itsestään, tavaroistaan ja kavereistaan. Lapsi oppii luottamaan itseensä ja omiin taitoihinsa, sekä toimimaan erilaisissa tilanteissa ja ryhmissä. Leiri on sosiaalinen ympäristö, jossa leiriläiset ovat vuorovaikutuksessa sekä muiden leiriläisten, että ohjaajien kanssa, solmivat ystävyysuhteita, ratkovat riitoja ohjaajan johdolla ja oppivat muita arjesta poikkeavia toimintatapoja. Lapset näkevät myös erilaisia aikuisen malleja leiriohjaajien muodossa. Leirillä lapsi voi oppia, että ihmiset ikään, kokoon tai luonteenpiirteisiin katsomatta ovat tasaveroisia ja yhtä arvokkaita. (Lembidakis 2015, 8.)

3.2 Kasvu ja kehitys

Leiriohjaajien ja johtajien tulisi ottaa huomioon leiriläisten iän mukaiset kehitysvaiheet toiminnan suunnittelussa ja toteuttaessa. Esimerkiksi vaikka viisi-kuusivuotias lapsi alkaa olla monessa asiassa itsenäinen ja näyttäytyä aikuisten silmissä isolta, hän tarvitsee silti jatkuvaa huolenpitoa ja hellyyttä (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2016). Leirin toiminta tulee suunnitella kohderyhmän ikää ja taitotasoa ajatellen. Esimerkiksi pienimpien leireillä kaikki leiriläiset eivät osaa lukea ja uida.

Viisi-kuusivuotiaille tulisi suunnitella sopivan kokoisia aktiviteetteja, joiden suorittaminen loppuun asti tuntuu mukavalle. Itsekritiikin herääminen voi aiheuttaa epäonnistumisen pelkoa. Tämän ikäisen lapsen mielikuvitus on voimakas. (Mt., 2016.) Tämä tulee ottaa huomioon varsinkin yliyön leireillä illalla, kun alkaa olla nukkumaanmenoaika. Kun mielikuvitus ottaa vallan ja aiheuttaa pelkoa, on lapsen vaikeampi alkaa nukkua ja tästä aiheutuu helposti koti-ikävä. Koti-ikävä tulisi aina ottaa yksilöllisesti huomioon.

Koti-ikävä on hyvin luonnollinen ja syvälle piirtynyt ominaisuus. Koti-ikävän esiintymiseen vaikuttavat monet asiat ja ikävän voimakkuus ovat hyvin yksilöllisiä ja vaikeasti ennustettavia. Koti-ikävän ennaltaehkäiseminen on tärkeää, sillä puhjennutta ikävää on vaikeaa hoitaa. Koti-ikävä voi ilmetä ruokahaluttomuutena, sivuun vetäytymisenä, erilaisina fyysisinä oireina kuten päänsärkynä ja vatsakipuina. Ohjaajilla tulisi olla silmää mökkeihin vetäytymisen syille. Asiasta puhuminen vaatii aina hienotunteisuutta. Ohjaajien tehtävänä on estää koti-ikävän leviämistä; joskus on viisainta eristää koti-ikävää kärsivä leiriläinen sopivalla tekosyyllä ja antaa hänelle mielenkiintoa sitovaa tekemistä. (Ketola 2002, 346-347.)

Viisi-kuusivuotiaan lapsen on helppo samaistua omaa sukupuolta olevaan aikuiseen. Lapset nauttivat peleistä ja leikeistä, mutta häviäminen on vaikeaa. Oman ikäiset kaverit ovat tärkeitä ja isommat lapset saattavat olla ihailun kohteina. Lapsi myös pohtii hyvän ja pahan, oikean ja väärän sekä reilun ja epäreilun eroa ja hakee tukea aikuisilta pohdintoihinsa. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2016.) Leirinohjaajat eivät välttämättä koe itseään kasvattajana, mutta ohjaajan roolissa tulee ottaa huomioon kehitysvaiheet ja olla tarvittaessa tukena lapsen pohdinnoissa.

Lapsi uhmaa vanhempia ja sääntöjä, sekä tahtoo uudenlaista itsenäisyyttä 6-7- vuotiaana. Lapsi saattaa pelätä epäonnistumista, ja hänellä voi olla erilaisia pelkoja esimerkiksi nukkumiseen liittyen. Lapsi kysyy lupaa erilaisiin asioihin ja tuntee syyllisyyttä toimiessaan väärin. Tämän ikäinen lapsi nauttii lapsiryhmässä toimimisesta, kuvittelu- ja roolileikeistä sekä sääntöleikeistä- ja peleistä. Häviäminen on vieläkin vaikeaa. Sorminäppäryys kehittyy, lapsi askartelea ja piirtää mielellään. (Mt., 2016.)

Ensimmäisellä tai toisella luokalla oleva, eli 7-9- vuotias lapsi on usein seesteinen, sopeutuva, yhteistyökykyinen, innokas ja nopea oppimaan uutta. Hän voi kuitenkin ajoittain olla takertuva, uhmakas ja tarvita aikuisen erityistä huomiota ja tukea uusissa haasteissa. Lapsen tunteet saattavat ailahtella ja niitä on vaikea hallita. Onnistumisen kokemukset, ryhmään kuuluminen, hyväksytyksi tuleminen ja kavereiden mielipiteet ovat erittäin tärkeitä. (Mt., 2016.)

Lapsi on usein tasapainoinen, aktiivinen, sosiaalinen ja kiinnostunut monista asioista 9-12- vuotiaana. Hänellä on halu kokea olevansa tarpeellinen ja luottamuksen arvoisen. Kehityksessä saattaa olla jo murrosiän merkkejä; uhmakkuutta, kömpelyyttä, huolimattomuutta ja herkkyyttä. (Mt., 2016.)

Murrosikä alkaa hyvin eri-ikäisinä. Tyttöillä se alkaa keskimäärin 9-12- vuotiaana, pojilla pari vuotta myöhemmin. Saman ikäisten lasten suuret kehityserot saattavat hämmentää lasta. Hämmäntävää on myös oma kamppailu lapsuuden ja nuoruuden väli- maastossa. Missään muussa elämänvaiheessa ei tapahdu yhtä nopeaa ja laaja- alaista kehitystä kuin nuoruudessa. Oma keho muuttuu, seksuaalisuus voimistuu ja tunne-elämässä kuohuu. Tunteet heittelevät ja niiden voimakkuus ja kyvyttömyys hallita niitä hämmentävät nuorta. Kaverit ovat nuorelle välttämättömiä, he ovat peili josta nuori katsoo, että hyväksytäänkö hänet. Ystävyyssuhteissa nuori oppii toisten huomioimista, luottamista, antamista ja saamista, ja joskus vastaan tulee pettymyksiä. Yksinäisyys nuoruudessa on kehityksellinen riski. (Mt., 2016.)

Ohjaajat eivät välttämättä näe itseään kasvattajana, mutta heidän tulisi kyetä toimimaan eri ikäisten ryhmien kanssa heidän tarvitsemallaan tavalla. Erityisesti pienimmät lapset tarvitsevat jatkuvaa vahtimista ja empatiaa esimerkiksi koti-ikävä tilanteissa. Murrosikäiset teinit taas tarvitsevat selkeitä rajoja, mutta toisaalta taas joustavuutta. Monella murrosikäisellä nuorella on identiteetti haussa ja itsetunto alhaalla, joten vaikkapa saunaan meno muiden leiriläisten kanssa voi olla ylitsepääsemätön paikka. Jokainen leiriläinen tulisi ottaa huomioon yksilönä, oman kehitysvaiheensa mukaisesti.

3.3 Elämyspedagogiikka ja seikkailukasvatus

Elämyspedagogiikan tunnetuin kehittäjä on saksalainen reformipedagogi Kurt Hahn (1886-1974). Hahnin pedagoginen idea oli, että oppiminen ja kasvaminen tapahtuvat ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa heidän kohdatessaan haasteita uusissa olosuhteissa. Tämän prosessin liittäminen jokapäiväiseen elämään on tärkeää. (Eräkaiku ry 2016.)

Kokemuksellisen ja toiminnallisen kasvatuksen sovelluksena elämys- ja seikkailupe-dagogiikka on ollut Suomessa 1980-luvulta lähtien kasvavan kiinnostuksen kohteena (Karppinen & Latomaa 2015, 37.) Seikkailukasvatus levisi Suomeen 1990-luvulla (Erä-kaiku ry 2016).

Elämyspedagogiikassa yhdistyvät elämys ja kasvatus, kun taas seikkailukasvatuk-sessa yhdistyvät seikkailu ja kasvatus. Käsitteinä elämyspedagogiikka ja seikkailukasvatus voidaan määritellä eri filosofisista lähtökohdista. (Karppinen & Latomaa 2015, 45.) Käytännössä on vaikeaa tehdä ero seikkailukasvatuksen ja elämyspedagogiikan välille. Molemmissa käytännön toiminnot voidaan jakaa neljään osa-alueeseen:

1. Sosiaalistamisleikit, joiden tarkoituksena on ryhmän ryhmäyttäminen sekä osal-listumisen esteiden poistaminen.
2. Ryhmäaloitteisuuteen liittyvät tehtävät, joissa ryhmä selvittää yhdessä sille ase-tetut haasteet tai tehtävät.
3. Yksilöllisiä haasteita sisältävät toiminnot.
4. Ulkoilmatoiminnot kuten vuorikiipeily, koskenlasku, melonta tai maastopyöräily. (Telemäki 1998, 21.)

Elämyspedagogiikka tarkoittaa ihmisen kasvun ja oppimisen mahdollistamista elämys-ten kautta, jotka koskettavat ihmistä kokonaisvaltaisesti. Elämyspedagogiikka perus-tuu käsitykseen, jonka mukaan jokaisessa ihmisessä on jotain hyvää, jota kehittämällä saadaan aikaan henkistä kasvua. Yksilölle pyritään tarjoamaan haasteita, joiden koh-taamisen ja voittamisen avulla ihmisellä on mahdollisuus oppia ja kehittyä. Elämyspe-dagogiikan oppimisympäristönä on usein luonto. Elämyksiä voivat tarjota myös taitee-seen ja draamaan liittyvät elementit. Seikkailu, ryhmätehtävät ja erätaitojen opettelu ovat kasvatuksen ja oppimisen välineitä, eivät itse tarkoitus. (Outward Bound Finland ry 2016.) Jo leirille tulo saattaa olla leiriläiselle elämys. Kappaleessa 3.1 kerrotut ”en-simmäiset kerrat” ovat hyvä esimerkki mahdollisista elämyksen kokemuksista. Leiriläi-set voivat kokea leirin myös seikkailuna.

Seikkailukasvatusta toteutetaan pääasiassa ryhmämuotoisena toimintana, ja se on ta-voitteellisen ja haasteellisen ryhmätoiminnan avulla tapahtuvaa kasvun tukemista.

Ihmisen ryhmäkäyttäytymiseen liittyvät ilmiöt näkyvät selkeästi seikkailukasvatuksen käytännön toteutuksissa, ja seikkailukasvatus nähdään usein keinona ryhmäyttää nuoria. (Pulkamo 2007, 509-510.) Leiriläisten ryhmäytyminen ja yhteenkuuluvuuden tunne ovat tärkeitä asioita leirin onnistumisen kannalta.

Seikkailukasvatusta voidaan kuvata kokemukselliseksi prosessiksi, joka sijoittuu haastavaan toimintaympäristöön ja jossa tarkoituksena on vahvistaa ihmisten välisiä suhteita, terveyttä, johtamisen taitoja ja ymmärrystä ympäristöstä (Prescott College 2016).

Turvallinen ja tavoitteellinen seikkailutoiminta perustuu pitkälti ohjaajan ammattitaitoon. Hyvä seikkailutoiminta perustuu seikkailuohjaajan ammattitaidon kolmeen eri osa-alueeseen:

1. Ohjaajan omat taidot ja kokemukset.
2. Ohjaustaidot.
3. Turvallisuusosaaminen.

Hyväksi seikkailuohjaajaksi ei tulla yhdessä yössä. Monella seikkailuohjaajalla on vuosien kehityskaari taustalla, johon sisältyy omien kokemusten kartuttamista sekä ohjaajan että ohjattavan roolissa. (Karppinen & Latomaa 2007, 127.)

3.4 Ohjaaminen

Ohjaaminen ja ohjaajuus liittyvät olennaisena osana leiritoimintaan. Leirinohjaajilla ja johtajilla on leireillä myös muita tehtäviä, mutta leiriläisten ohjaaminen on suurin ja tärkein työtehtävä.

Ohjaus on vuorovaikutusta, jossa ihmiset kohdataan erilaisineen taitoineen, tietoineen, tunteineen ja reaktioineen. Ohjauksen ilo, arvokkuus ja palkitsevuus kumpuavat aina samasta lähteestä: kunnioittavasta, yhteistyöhön perustuvasta suhteesta ohjattavan kanssa ja etuoikeudesta olla saada mukana ihmisen oppimis- ja työskentelyproses- sissa. (Vehviläinen 2014, 6-7.)

Ohjaamiseen on monenlaisia tyylejä. Kuhunkin ohjaustilanteeseen parhaimman ohjaustavan valintaan vaikuttavat ohjattavien ikä, määrä ja aikaisemmat kokemukset. Lisäksi ohjaustapaan vaikuttavat ohjaustilanteelle asetetut tavoitteet sekä käytettävissä olevat tilat ja välineet. Lapset ja nuoret ovat erilaisia oppijoita ja siksi taitava ohjaaja vaihtelee tietoisesti erilaisia ohjaustapoja. Siten annetaan mahdollisimman monelle ohjattavalle edellytyksiä uuden asian oppimiselle. (Nuori Suomi ry 2016.)

Ohjaajakeskeisiä ohjaustapoja ovat komentotyylinen ohjaaminen, tehtävänohjaus ja eriytyvä ohjaus. Näissä tavoissa ohjaaja tekee suurimman osan ratkaisuista ja ohjattavien vaikutusmahdollisuudet ovat vähäiset. Komentotyyllisessä ohjauksessa ohjaaja selittää ja näyttää tehtävän kaikille yhteisesti. Kaikki osallistujat tekevät suoritukset ohjaajan komennossa samaan tahtiin ohjaajan käynnistettyä ohjelman. Ohjaajan tehtävä on tarkkailla, ohjata ja antaa palautetta. Palaute annetaan yleensä kaikille yhteisesti. Komentotyylinen ohjaustapa sopii hyvin esimerkiksi sellaisiin tilanteisiin, jossa on paljon ohjattavia mutta vähän tilaa. Tehtävänohjaustyyllisessä ohjaaja kertoo ja näyttää ensin tehtävät ja osallistujat harjoittelevat annettua tehtävää omaan tahtiinsa. Eriytävässä ohjauksessa ohjaaja selittää ja näyttää eritasoiset tehtävät. Ohjaaja tarkkailee ohjattavien suorituksia ja antaa luvan siirtyä vaikeampaan tehtävään, kun hän arvioi, että ohjattavalla on siihen edellytyksiä. (Mt., 2016.)

Ryhmänhallinnalla tarkoitetaan sitä, että ohjaajalla on auktoriteettia hallita ryhmän toimintaa toivotulla tavalla. Ryhmä pysyy ohjaajan hallinnassa silloin kun jokainen ryhmäläinen noudattaa annettuja ohjeita ja toimii sovitulla tavalla. Ryhmänhallintaa parantavat yhteisesti sovitut säännöt ja rutiinit ja niiden noudattaminen. Hyvillä vuorovaikutustaidoilla ohjaaja voi ennaltaehkäistä monta alkavaa häiriötilannetta tai ristiriitaa. Pareihin, pienryhmiin tai joukkueisiin jaon yhteydessä ohjaajan on tärkeää hyödyntää lasten tuntemusta siten, että esimerkiksi kahta häiriköivää lasta ei kannata laittaa toistensa pareiksi tai samaan pienryhmään tai joukkueeseen. (Mt., 2016.)

Hyvin toimivan ryhmän tunnistaa ryhmäläisten kesken vallitsevasta luottamuksesta; yhteisesti sovitut pelisäännöt toimivat, ryhmä tukee ja rohkaisee jokaista osallistumaan, ryhmässä vallitsee avoin vuorovaikutus, ristiriidat kohdataan ja käydään läpi ja ryhmässä on vapaa ilmapiiri (Vanhustyön keskusliitto ry 2016).

Huolellisella suunnittelulla ohjaaja voi varmistaa toiminnan laadun. Toiminnan tulisi olla tavoitteellista, monipuolista ja ohjattavalähtöistä. Ennakkosuunnittelulla voi myös ennaltaehkäistä monia mahdollisia vaaratilanteita ja loukkaantumisia. (Nuori Suomi ry, 2016.)

3.5 Yhteisöllisyys ja viestintä

Kesäleireillä työskennellessä leirin johtaja, ohjaajat, leiriläiset sekä henkilökunta muodostavat leirin ajan pienen yhteisön, jossa kaikkien tulisi toimia keskenään sovussa. Jotta ryhmä voi toimia yhdessä, täytyy jokaisen ryhmän jäsenen tuntea, että ryhmässä on paikka juuri hänelle. Ryhmän yhteistyö edellyttää myös toisten ryhmän jäsenten kuuntelua ja kunnioittamista. (Ehyt ry 2015, 17.)

Yhteisölle ominaista on yhteiset ja arvot ja tavoitteet. Näihin asioihin liittyy sopimuksellisuus, joka edellyttää vuorovaikutusta yhteisön jäsenten kesken. (Raina 2012, 12.) Leirin yhteisö on pystyssä vain leirin keston ajan, joten yhteiset arvot ja tavoitteet saattavat olla vaikeaa määrittää yhdessä. Leireillä on kuitenkin perusraamit, kuinka toimia esimerkiksi ruokailun suhteen. Ohjaajien ja leiriläisten arvot ja tavoitteet voidaan asettaa leirin aluksi kirjaamalla yhdessä tehdyt leirin säännöt. Tavoitteena varmasti joka leirillä on ainakin pitää hauskaa ja toimia yhteisössä kunnioittavalla tavalla, jättämättä ketään yksin. Arvomaailmaa voi siis tuoda esiin sääntöjä kirjattaessa.

Yhteisön määritelmä on suppeampi kuin yhteisöllisyyden, joka sisältää kokemuksellisen elementin (Raina 2012, 11). Kun työyhteisö perustetaan jonkun tehtävän ympärille, sen toimintakulttuuri joudutaan rakentamaan tietoisesti ja tavoitteellisesti. On pohdittava arvoja, jotka ohjaavat työn tavoitteita ja sitä kautta toimintaa. (Mt., 21.)

Ryhmien toiminnassa tarvitaan aina johtajuutta. Ryhmä tarvitsee johtajan pysyäkseen oikeassa suunnassa; vaikka haluaisimme ryhmädynamiikka ei pidä huolta yhteisten tavoitteiden saavuttamisesta. Johtajuus nykypäivänä vaatii tuntemusta ryhmädynamiikasta sekä kykyä kehittää ja tukea yksilöiden osaamista yhteisössä. Ennen

kaikkea johtaminen on kokonaisuudesta huolehtimista, ja kun kokonaisuuden hoitavat ihmiset, on avainsana vuorovaikutus. Kun johtajuus nähdään yhteisöllisenä ilmiönä, sen ei tarvitse olla esimiehisyyttä. Esimiehenä toimivaa johtajaa tarvitaan pitämään koossa monimutkaista, erilaisista ryhmistä ja yksilöistä koostuvaa järjestelmää ja tähän tehtävään liittyy virallista valtaa. (Mt., 22-23.) Leireillä johtajien tehtävä on huolehtia kokonaisuudesta. Johtajan tulee olla vuorovaikutuksessa monen eri tahon kanssa; esimiehen, keittiö- ja huoltohenkilökunnan, leiriläisten vanhempien, leirinohjaajien ja tietenkin leiriläisten.

Vuorovaikutus yhteisön sisällä kertoo ehkä eniten yhteisöllisyyden tilasta. Tunnelmailmasto joka värittää työyhteisön ihmissuhteita on merkki yhteisön ilmapiiristä tai työhyvinvoinnista. Tunnesuhteet syntyvät pääosin vuorovaikutuksessa, ja kertovat paljon työntekijöiden suhteesta yhteisön tehtävään. (Mt., 159.) Vuorovaikutus tarkoittaa kahden tai useamman ihmisen välistä vastavuoroista kommunikaatiota. Vuorovaikutus on kaikkea sitä, millä olemme toisten ihmisten kanssa; se voi olla sanoja, puhetta, eleitä, ilmeitä, ääntelyitä tai katseita. Ilman vuorovaikutusta ei voi tietää, mitä toinen ihminen ajattelee. Jos olettaa tai luulee tietävänsä asioita, lopputuloksena voi olla suuri väärinkäsitys. (Väestöliitto 2016.)

Vuorovaikutustaitojen lisäksi leirillä tarvitaan viestinnän taitoja, varsinkin johtajan työtehtävissä. Viestintä on prosessi, jossa rakennetaan ja vastaanotetaan sanomia sekä luodaan merkityksiä. Sanomat rakentuvat merkeistä; merkki, esimerkiksi hymy, edustaa jotakin muuta kuin itseään. Sillä on symbolinen, sovittu merkitys. Merkit muodostavat merkkijärjestelmän, esimerkiksi kielen. Kun tarkastellaan ryhmää viestinnän näkökulmasta, tarkastelun kohteena on se, kuinka yksilöt ovat toistensa kanssa vuorovaikutuksessa viestinnän merkkijärjestelmien avulla. (Harviainen, Marila, Mikkola, Pörhölä, Valkonen, Valo & Ylinen 2002.)

Viestintä perustuu verbaaliseen eli sanalliseen ja nonverbaaliseen eli sanattomaan viestintään. Vuorovaikutuksen sisältö rakentuu suurimmaksi osaksi kielen avulla, mutta sanomia rakennetaan ja tulkitaan myös kaikkien merkkien perusteella. Verbaa-

linen ja nonverbaalinen viestintä yhdessä muodostavat sanoman. Jos esimerkiksi puheenvuoroa tarkastellaan pelkästään verbaalisen sisällön tasolla, voivat nonverbaalisen viestinnän ilmaisemat merkitykset jäädä huomioimatta. (Mt., 2002.)

Ryhmäviestinnässä kuunteleminen sekä havainnointi ovat keskeisessä asemassa. Kuunteleminen tarkoittaa asian aktiivista tulkintaa, erittelyä ja arviointia. Kuunteleminen ei ole vain passiivista hiljaa istumista ja toisen puheen kuulemistä. Kuunteleminen ja havainnointi ovat rinnakkaisia prosesseja; niillä voidaan tarkoittaa samaa asiaa, mutta havainnointi käsitellään laajemmin. Havainnointi on havaitsemiseen perustuva aktiivinen prosessi, jossa aistihavainnoista tuotetaan merkityksiä. Havainnointi sisältää sekä verbaalisten ja nonverbaalisten sanomien vastaanottamisen ja tulkinnan. Vuorovaikutuksen havainnointi antaa mahdollisuuden kehittää ryhmän jäsenten vuorovaikutustaitoja. (Mt., 2002.)

3.6 Turvallisuus

Onnistuneen leirin yksi tärkeimmistä kulmakivistä on turvallisuudesta huolehtiminen. Turvallisuusasiat jaetaan kahteen pääryhmään: henkiseen ja välineelliseen turvallisuuteen, ja nämä ovat kietoutuneina toisiinsa. Leiriläinen kokee olonsa henkisesti turvallisiksi, kun hän havaitsee, että välineelliset asiat ovat kunnossa. Välineellisiä asioita voi olla esimerkiksi pelastusvene rannalla tai paloturvallisuuskalustoa leirialueella. Henkinen turvallisuus muodostuu suuresta joukosta leirin käytännöllisiä ja välineellisiä yksityiskohtia. Kuitenkin ylisuojeleva turvallisuudesta huolehtiminen synnyttää usein varsinkin nuorisossa vastareaktioita. Ylisuojelevassa ilmapiirissä kasvava leiriläinen ei kehity itsenäiseksi ja turvallisuudestaan huolehtivaksi. Turvallisuudesta huolehtiminen pitäisi olla luonteva tausta kaikelle koko leirin ajaksi, ja leirinohjaajien ja johtajien on hyvä tietää turvallisuusasioista riittävästi. Onnettomuuksien ennakoiminen ja varustautuminen pahimman varalle on paras vakuutus. (Ketola 2002, 144-145).

Turvallisuusasioita käydään läpi leirinohjaajakoulutuksessa, ja erikseen järjestetään vielä vesiturvallisuuskoulutuspäivä, jossa harjoitellaan myös elvytystä. Ohjaajille ker-

rotaan selkeät turvallisuusohjeet, ja ne löytyvät myös koulutusmateriaalista. Aina leirien alussa ohjaajat tarkastavat neljän hengen mökkien palovaroittimet, että ne toimivat. Retkille otetaan aina mukaan ensiapupakkaus ja leirillä tulisi olla aina ainakin yksi ensiapukoulutuksen käynyt henkilö. Sukeltajat tutkivat uimarannan keväisin, ja rannasta löytyy pelastusvene- ja rengas. Leiriläisten sauna-aikoina mukana on ainakin yksi ohjaaja, leiriläisten iästä riippumatta. Tämä saattaa aiheuttaa valitusta murrosikäisiltä leiriläisiltä, jotka haluaisivat käydä keskenään saunassa. Samoin leiriläisiä saattaa ihmetyttää se, että miksi he eivät saa kokoontua esimerkiksi leikkipuistoon hiljaisuuden jälkeen. Leiriläiset ovat kuitenkin leirin johtajan vastuulla leirin ajan, joten parempi ottaa varman päälle, kuin ottaa riski että sattuisi jotain.

Myös henkinen turvallisuus leirillä on erittäin tärkeää. Leirillä tulee olla nollatoleranssi väkivaltaan, häirintään ja kiusaamiseen. Väkivalta, häirintä ja kiusaaminen voi olla suoraa tai epäsuoraa sanallista tai fyysistä voimankäyttöä tai sosiaalista manipulointia, joka loukkaa ihmisen fyysistä, psyykkistä tai sosiaalista koskemattomuutta (Peda.net 2013.)

Jokaista leiriläistä sekä työyhteisön jäsentä tulee kohdella yhdenvertaisesti ja tasa-arvoisesti.

”Ketään ei saa syrjiä iän, alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, poliittisen toiminnan, ammattiyhdistystoiminnan, perhesuhteiden, terveydentilan, vammaisuuden, seksuaalisen suuntautumisen tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Syrjintä on kielletty riippumatta siitä, perustuuko se henkilöä itseään vai jotakuta toista koskevaan tosiseikkaan tai olemukseen.” (Yhdenvertaisuuslaki 2014, 8§.)

Ohjaajien tulee myös huomioida aktiviteetit niin, että ennen ryhmän ryhmäytymistä ei pidetä ohjelmaa jossa yksittäisiä leiriläisiä nostetaan valokeilaan tai että toiminta ei ole ketään nolaavaa. Fyysisiä toimintoja kannattaa myös harkita tarkoin; esimerkiksi toisen syliin istuminen tai halaaminen leirin alussa saattaa vaikuttaa negatiivisesti henkiseen hyvinvointiin. Jokaisen koskemattomuutta tulee kunnioittaa koko leirin ajan. Omasta mielestä helppo ja hauska aktiviteetti voi tuntua toisesta päinvastaiselta.

4 TUTKIMUSMENETELMÄT

Humanistisen Ammattikorkeakoulun opinnäytetyön tavoitteena on kehittää tilaajan toimintaa. Kehittämistyön menetelmille on ominaista, että monia eri menetelmiä yhdistellään päämäärän saavuttamiseksi. (Humanistinen Ammattikorkeakoulu 2013, 11.) Tässä kappaleessa avaan eri tutkimusmenetelmien käsitteistöä ja kerron millä tutkimusotteella ja millaisilla tutkimusmenetelmillä olen päässyt oman työni päämäärään.

Erilaisia tutkimusmenetelmiä tarvitaan tutkimuksen eri vaiheissa. Tutkimusmateriaali eli aineisto kerätään valitulla menetelmällä ja tutkimusmenetelmiä tarvitaan myös aineiston käsittelyssä sekä analyysissä. Samaa aineistoa voidaan analysoida usealla eri tutkimusmenetelmällä ja ne voidaan jakaa karkeasti kahteen ryhmään: kvantitatiivinen ja kvalitatiivinen tutkimusote. Menetelmät voidaan jakaa myös tiedonkeruu- ja analyysimenetelmiin. (Kananen 2008, 18.)

Kvantitatiivista eli määrällistä tutkimusta käytetään melko paljon sosiaali- ja yhteiskuntatieteissä. Kvantitatiivisessa tutkimuksessa keskeisiä asioita ovat muun muassa johdopäätökset aiemmista tutkimuksista, aiemmat teoriat, hypoteesien esittäminen ja käsitteiden määrittely, aineiston keruun suunnitelmat, joissa on tärkeää, että havaintoaineisto soveltuu määrälliseen mittaamiseen, tutkittavien henkilöiden valinta ja päätelmien teko havainnointiaineiston tilastolliseen analysointiin perustuen. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2014, 139-140.)

Kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus tarkoittaa mitä tahansa tutkimusta, jonka avulla pyritään löydöksiin ilman tilastollisia menetelmiä tai muita määrällisiä keinoja. Kvalitatiivisen tutkimuksen tarkoituksena on ilmiön kuvaaminen, ymmärtäminen ja mielekkään tulkinnan antaminen, ja sillä pyritään ilmiön syvälliseen ymmärtämiseen. (Kananen 2008, 24.) Lähtökohtana laadullisessa tutkimuksessa on todellisen elämän kuvaaminen, ja tähän sisältyy ajatus, että todellisuus on moninainen. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa pyritään tutkimaan kohdetta mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. (Hirsjärvi ym. 2014, 161.)

Laadullista ja määrällistä tutkimusta voidaan käyttää samassa tutkimuksessa, jolloin on kyse moni-menetelmäisestä tutkimuksesta. Laadullinen tutkimus voi olla jatkoa kvantitatiiviselle tutkimukselle, kun tarvitaan määrällisen tutkimuksen tulosten syvällistä tulkintaa ja ymmärtämistä. (Kananen 2008, 25-26.) Tutkimusmenetelmien yhteiskäytöstä käytetään myös termiä triangulaatio (Hirsjärvi ym. 2014, 233). Oman työni kohdalla laadullisen tutkimuksen menetelmät ovat toimineet rinnalla koko opinnäytetyön prosessin ajan, ja jopa ennen sen alkua leireillä työskennellessä havainnoinnin muodossa. Määrällisen tutkimuksen menetelmiä käytin saadakseni tietoa ja mielipiteitä ajankohtaisesti heiltä, jotka tekevät sitä työtä mitä olen tutkimuksellani kehittämässä. Heidän vastauksensa palautekyselyihin myös määrittävät opinnäytetyöni sisältöä. Kyseessä on siis moni-menetelmällinen tutkimus.

Tutkimusmenetelmien valinta tuli osin tilaajalta. Ennen kuin olin kertonut opinnäytetyön ideasta työn tilaajalle Jenni Pekoselle, hän oli jo alkanut pohtimaan, kuinka leiritoimintaa voisi kehittää ja tehnyt seuraavan kesän leireille kyselylomakkeet leirinohjaajille ja johtajille. Olisin voinut muokata jo tehtyjä kyselyitä, mutta mielestäni ne sisälsivät kaiken tarpeellisen opinnäytetyötäni sekä tilaajan kiinnostuksen kohteita ajatellen.

Omien havaintojeni tueksi halusin myös palautetta leiriläisten vanhemmilta, joten päädyimme Webropol- kyselyn laatimiseen. Pohdimme myös pitäisikö palautetta kerätä leiriläisiltä. Tulin kuitenkin siihen tulokseen, että en aio lisätä johtajien jo valmiiksi suurta taakkaa sillä, että jokaiselta leiriltä tulisi kerätä myös leiriläisiltä palautetta.

4.1 Havainnointi

Leireillä työskennellessä olen käyttänyt havainnointia tutkimusmenetelmänä opinnäytetyössäni. Havainnointi on tärkeä ja hyödyllinen tutkimuksellisen kehittämistyön menetelmä. Havainnoinnin avulla on mahdollista saada tietoa muun muassa siitä, miten ihmiset käyttäytyvät ja mitä tapahtuu luonnollisessa toimintaympäristössä. Vaikka ihminen havainnoi erilaisia asioita päivittäin, tutkimuksellinen havainnointi ei ole vain satunnaista katselemista vaan systemaattista tarkkailua. Havainnointia käytetään joko itsenäisenä menetelmänä tai esimerkiksi haastattelun lisänä ja tukena. (Vilkkä 2006, 37; Ojasalo ym. 2015, 114.)

Havainnointi mahdollistaa pääsyn tapahtumien luonnollisiin ympäristöihin, ja sen avulla on mahdollista saada tietoa esimerkiksi siitä, toimiiko ihminen niin, kuten hän on kertonut toimivansa. (Vilkkä 2006, 37; Ojasalo ym. 2015, 114.) Havainnointi sopii tutkimuksiin, joissa tutkitaan yksittäisen ihmisen toimintaa ja vuorovaikutusta toisten ihmisten kanssa. Se on myös toimiva metodi, kun tutkitaan tekstejä, kuvia, esineitä, luontoa ja ympäristöä. (Vilkkä 2006, 38.) Havainnointia voidaan käyttää laadullisen ja määrällisen tutkimuksen tiedonkeruumenetelmänä. Havainnointi ei ole oikea tiedonkeruu menetelmä esimerkiksi silloin, kun selvitetään ihmisten ajattelua, sillä ajatuksia ei voi lukea katsomalla ja havainnoimalla tutkittavaa ulkoapäin. (Kananen 2008, 69.) Havainnoimalla leirillä ohjaajien toimintaa pystyin huomaamaan joitain puutteita ohjaamisen osaamisessa tai muissa työelämäntaidoissa. En kuitenkaan pysty lukemaan ajatuksia siitä miksi näin oli, ja mitä oppia he itse kaipaisivat tai mitä heidän mielestään leireillä oli kehitettävää. Tämän vuoksi havainnointi ei voinut olla ainoa tutkimusmenetelmä työssäni, vaan tarvitsi tuekseen muitakin menetelmiä.

Havainnointi rinnastetaan usein etnografiaan, joka on yksi vanhimmista laadullisen tutkimuksen menetelmistä. Tutkija pyrkii ymmärtämään yhteisön tapahtumien merkityksen havainnoitavien omasta näkökulmasta ja hänellä on kohteensa kanssa aktiivinen rooli. Menetelmässä tutkija elää yhdessä tutkittavan ilmiön kanssa, joka on yleensä yhteisö. (Kananen 2008, 72.) Näin ollen olen käyttänyt myös etnografista tutkimusmenetelmää työssäni. Olen työskennellyt tutkittavien kanssa samassa asemassa heidän rinnallaan, ja samalla havainnoinut ja tehnyt tutkimustani.

Ensimmäistä vuotta leireillä työskennellessä havainnointi ei ollut systemaattista tarkkailua, koska silloin ei opinnäytetyöprosessi ollut lähtenyt käyntiin. Vuoden 2016 leireillä havainnoin ja kiinnitin huomiota asioihin aivan eri tavalla; havainnoin yksittäisten ohjaajien sekä leiriläisten toimintaa ja heidän välistä vuorovaikutusta, joka ohjaajan työssä on eriarvoisen tärkeää. Havainnoinnin ongelmaksi kuitenkin muodostui se, että kesän 2016 leirit olivat omalla kohdallani vain kolmepäiväisiä, kun taas edellisellä vuonna pidin viiden päivän leirejä. Toki muistan vuoden takaiset ajatukset ja havainnot, joita voin käyttää opinnäytetyössäni yhtä lailla, mutta pidemmällä leireillä havainnointi aikaa on paljon enemmän, ja pidemmällä leireillä tulee enemmän muuttujia

leirin arkeen. Esimerkiksi viiden päivän leireillä väsymys ja uupumus ovat enemmän läsnä, joka muokkaa huomattavasti ihmisten käytöstä. Lyhyemmillä leireillä näiden muuttujien vaikutuksia ihmiseen ja ohjaajuuteen ei välttämättä ilmene.

4.2 Kysely

Yksi yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa eniten käytetyistä tiedonkeruun menetelmistä on kysely. Kyselytutkimuksen etuna on, että niiden avulla voidaan kerätä laaja tutkimusaineisto, jossa suurelta määrältä ihmisiä voidaan kysyä monia asioita. Kysely on menetelmänä nopea ja tehokas. Kyselyn keskeisenä heikkoutena pidetään tuotetun tiedon pinnallisuutta. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2015, 121; Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2014, 195.) Ei myöskään ole mahdollista selvittää, kuinka vakavasti vastaajat ovat suhtautuneet kyselyyn. Vastaajat eivät välttämättä ole pyrkineet vastaamaan huolellisesti tai rehellisesti. Vastaamattomuus saattaa myös nousta suureksi joissakin tapauksissa. (Hirsjärvi ym. 2014, 195.) Leireillä ohjaajat ja johtajat vastasivat palautekyselyihin leirin lopuksi, jolloin palautteistakin ilmennyt väsymys ja odotus kotiin pääsystä saattoivat vaikuttaa negatiivisesti vastauksien määrään ja laatuun. Ohjaajilla ei myöskään ole välttämättä kiinnostusta tai noussut edes mieleen, että leiritoimintaa kehitetään kokemusten ja annetun palautteen perusteella.

Hyvä ja toimiva kysely tiedon kerääjänä riippuu kolmesta seikasta:

- 1.) Vastaaja ymmärtää kysymykset oikein.
- 2.) Vastaajalla on kysymysten edellyttämä tieto.
- 3.) Vastaaja haluaa antaa kysymyksiin liittyvän tiedon. (Kananen 2010, 94.)

Nämä kolme seikkaa täyttyvät kyselyssä, toki kohtaa kolme voi kyseenalaistaa edellisen kappaleen väittämällä. Vastaamatta jättäminen ei kuitenkaan mielestäni vaikuta kyselyiden tulosten laatuun, vaan jotain kehittämisen kohteita on saattanut jäädä huomioimatta.

Vatin leirejä on suuri määrä, joten luontainen valinta palautteen keräämiseen oli valmis kyselylomake, jonka jokainen leirin johtaja ja ohjaaja täyttivät leirien päätteeksi. Kyselylomake on yksi perinteisimmistä tavoista kerätä tutkimusaineistoa. Kyselyn perinteisin versio on paperilla toteutettu kysely, mutta nykyisin sen rinnalle ovat tulleet myös sähköiset kyselyt, joita voi tulla esimerkiksi sähköpostin välityksellä tai jotka on julkaistu jollakin sosiaalisen median alustalla, kuten Facebookissa. Käytin perinteistä tapaa leirien johtajille ja ohjaajille, ja leiriläisten vanhemmille käytin sähköistä kyselyä Webropol- kyselyn muodossa. Kysymysten tekemisessä ja muotoilemisessa täytyy olla huolellinen, sillä kysymykset luovat perustan tutkimuksen onnistumiselle. (Valli & Perkkilä 2015, 84.)

Kyselyt kerättiin nimettömänä. Palautekyselyssä kysyttiin ainoastaan, että mikä leiri on kyseessä, mutta palautelomakkeiden kopioissa ohjaajien vastauksissa en nähnyt edes leirin nimeä. Johtajien lomakkeissa näkyi, mikä leiri on kyseessä. En voi siis varmuudella sanoa, kuinka moni vastaajista on ollut miehiä ja kuinka moni naisia, tai minkä ikäinen vastaaja on ollut.

Kun internetin välityksellä lähdetään tekemään kyselyä, on etukäteen selvitettävä, onko verkkokysely paras mahdollinen vaihtoehto juuri kyseisen tutkimuksen kohderyhmälle. Ikäryhmittäin tarkastellen innokkaimpia nettikyselyyn vastaajia ovat 15-25-vuotiaat, kun taas vähiten vastausinnokkuutta on vanhemmissa ikäryhmissä. (Valli ym. 2015, 112.) Voin olettaa, että suurin osa leiriläisten vanhemmista kuuluu tähän vanhempaan ikäryhmään, jolloin voisi päätellä, että nettikysely ei ole paras vaihtoehto siihen, kuinka toteuttaa palautteen kerääminen. Leiriläisten vanhempia on kuitenkin hyvin suuri määrä, joten nettikysely tuntui sellaiselta vaihtoehdolta, jota kautta saataisiin mahdollisimman monen vanhempien mielipide leireistä.

Tein kyselystä yksinkertaisen, jotta kynnyks vastaukseen olisi mahdollisimman matala. Kävimme kyselyn kysymykset läpi Jennin kanssa ennen linkin liittämistä kaikille leiriläisille ja heidän vanhemmilleen lähetettäviin leirikirjeisiin. Kysymyksiä oli viisi, joihin vastattiin anonyymisti. Kyselyyn vastanneilla oli myös mahdollisuus jättää yhteystietonsa erillisellä kyselyllä osallistuakseen kilpailuun. Palkintona oli valitsemansa leiri vuoden 2017 kesälle veloituksetta. Voittajalle ilmoitettiin marraskuussa 2016 arvannon

voitosta. Koska leirikirjeet lähetetään postitse, ei Webropol-kyselyn linkkiä voi suoraan klikata tietokoneen hiirellä vaan se pitää erikseen kirjata selaimeen. Luulen, että tämä on ollut yksi syy vanhempien vähäisiin vastauksiin.

Johtajien palautteita oli 18, eli käytän opinnäytetyössäni 18 eri leirin palautteita. Ohjaajien palautteita oli 71. Vanhemmilta saatua palautetta Webropol-kyselyn kautta tuli viisi kappaletta. Sain myös haltuuni huhtikuussa 2016 järjestetystä leirinohjaajakoulutuksesta kerätyt palautteet. Palautteita oli yhteensä 32 kappaletta.

4.3 Analysointi ja muunto ideoiksi

Tärkein kohderyhmä tutkimuksessani on leirinohjaajat ja johtajat. Heillä on ensikäden tietoa siitä, mitä kehitettävää Vatin leireillä on, ja mikä siellä on hyvää sekä toimivaa. Produktini on suunnattu juuri heille ja tehty niiden asioiden pohjalta, jotka hyödyttävät käytännön työssä.

Aloitin kyselylomakkeiden purkamisen ja tulosten analysoimisen heti, kun kesän loppuksi sain lomakkeet. Vastaukset olivat oikeastaan sitä mitä olin odottanutkin; leirin johtajat olivat paneutuneet enemmän vastaamiseen ja ohjaajien vastauksista olisin toivonut laajempia.

Anna arvosana ko. asialle, voit myös arvioida asiaa sanallisesti.				
	1 heikko	2 tyydyttävä	3 hyvä	4 erinomainen
Ruoka	3	17	40	10
Johtaminen	3	1	27	39
Työyhteisön fiilis			24	46
Tarvikkeet		3	30	37
Aikataulut	1	1	40	28
Ympäristö		2	33	35
Oma toiminta..				
Ohjaajana			53	11
Työkaverina			40	24

Taulukko 1. Leirinohjaajien vastaukset numeroin arvioitaviin kysymyksiin.

Taulukoista ilmenee, kuinka moni vastaajista on antanut arvosanaksi heikko, tyydyttävä, hyvä tai erinomainen.

53 ohjaajaa vastasivat kysymyksiin vain numeroin, ilman sanallisia arviointeja. Vastauksia on muissa kohdissa 70, kuusi ohjaajaa vastasivat oman toiminnan arviointiin vain sanallisesti. Yksi ohjaajista vastasi vain sanallisesti ilman numeroita.

Anna arvosana ko. asialle, voit myös arvioida asiaa sanallisesti.				
	1 heikko	2 tyydyttävä	3 hyvä	4 erinomainen
Ruoka	2	7	2	7
Johtaminen (oma toiminta)		1	15	2
Työyhteisön fiilis		1	5	12
Tarvikkeet		2	8	8
Aikataulut		3	11	4
Ympäristö		1	7	10
Oma toiminta..				
Ohjaajana			15	3
Työkaverina			10	8

Taulukko 2. Leirin johtajien vastaukset numeroin arvioitaviin kysymyksiin.

Taulukoista ilmenee, kuinka moni vastaajista on antanut arvosanaksi heikko, tyydyttävä, hyvä tai erinomainen.

Vastauksia jokaisessa kohdassa on 18. Johtajien palautteissa jokaisessa yhtä palautetta lukuun ottamatta oli vastattu kaikkiin kyselyn kohtiin.

Leirinohjaajien ja johtajien kehittämisen tarpeet

Tietyillä teemalajeilla kehittämisen kohteet oli kirjattu tarkasti. Osalle leireistä toivottiin lisää tarvikkeita, muun muassa pelejä, urheiluvälineitä ja askarteluvälineitä.

Osalle leireistä kaivattiin lisää ohjaajia, joka ilmeni myös vanhempien palautteista. Aikatauluissa ilmeni vaikeuksia useilla leireillä; joillakin leireillä oli kiire ja joillakin tekeminen loppui kesken. Jälkimmäisen ongelmaksi muodostui se, että ohjaajille ”löi pää tyhjää” kun lapset tulivat kysymään mitä voisi tehdä.

Iltapalan valmistaminen ja keittiön siivous kuuluvat ohjaajien työtehtäviin. Näissä asioissa oli myös ilmennyt ongelmia. Toiminta oli ollut leirillä ”säheltämistä”. Yhdellä leirillä johtajan oli pitänyt hoitaa myös toisen leirin asioista oman leirin ohessa.

Työyhteisön toimintaa pääosin ylistettiin, mutta myös ohjaajakollegojen motivaation puutoksesta annettiin palautetta. Leireillä oli ilmennyt myös ”asenneongelmia”. Monella leirillä oli ”alkukankeutta”, jonka jälkeen leiri oli kuitenkin sujunut hyvin. Eniten negatiivista palautetta oli kirjoitettu säästä sekä ruoan laadusta.

Opinnäytetyöni produktin tavoite on vastata näihin ongelmiin. Produktissani eli opissa leirinohjaajille ja johtajille pyrin auttamaan mahdollisimman monessa kehittämisen kohteessa. Asioita joihin en työlläni voi vaikuttaa, olen listannut tilaajaa varten. Työni tavoitteena on myös selkiyttää tilaajalle, mitä kehitettävää leireillä on leirinohjaajien ja johtajien näkökulmasta. Seuraavaksi käyn läpi tarkemmin palautteiden antia tietyiltä osa-alueilta, ja kerron kuinka produktini vastaa näihin kehittämisen kohteisiin.

Johtaminen

”Johtajalla oli homma hyvin hallussa” -vastaaja 1.

”Oli hyvä tiimityö” -vastaaja 2.

”Mielestäni johdin reilusti ja annoin tehtäviä tasapuolisesti” -vastaaja 3.

Suurimman osan leirin johtamisen arviointi oli hyvää tai erinomaista. Johtajien palautteista yksi arvioi toimintaansa tyydyttäväksi. Ohjaajista kolme arvioi johtamista heikoksi ja yksi tyydyttäväksi. Johtamista arvioitiin monessa palautteessa hyväksi ja sujuvaksi. Osa johtajista arvioivat omaa toimintaansa kriittisesti; ”aina on parannettavaa jossakin”. Johtajan rooliin oli vaikeuksia asettua, mutta siihen tottui lopulta. Kaikille ohjaajille ei ollut selvää, miksi leirillä on ollut erikseen johtaja.

Oppaassa on lista johtajan tehtävistä, jotka myös ohjaajat näkevät ja tätä kautta heillekin selkenee, mitä kaikkea johtaja tekee ennen leiriä, sen aikana ja vielä leirin jälkeenkin. Kaikille ohjaajille tämä ei ole selvää, joten osa ei välttämättä osaa arvostaa johtajan tekemää työtä tai ylipäätään tiedä, miksi leirillä on erikseen johtaja.

Oppaassa on asiaa myös työelämätaidoista, esimerkiksi toisten kunnioituksesta ja oman työn arvostuksesta. Motivaation puutos tai ”itsensä nostaminen jalustalle” laskee työyhteisön ilmapiiriä, ja tätä kautta heikentää leirien laatua.

Johtajan roolissa saattaa olla vaikea olla, varsinkin jos ohjaajat ovat ennestään tuttuja ihmisiä. Oppaassa käydään läpi hyvän ohjaajan tunnusmerkkejä, ja asioita jotka helpottavat johtajan työtä.

Työyhteisön fiilis

”Mahtava porukka!” -vastaaja 3.

”Meillä oli huikea porukka ja kaikki teki ahkerasti hommia” -vastaaja 4.

”Oikein hyvä, pelasimme hyvin yhteen” -vastaaja 5.

Työyhteisön fiilistä keuhuttiin ehdottomasti eniten sekä johtajien että ohjaajien palautteissa; ainoastaan yksi oli arvioinut fiiliksen tyydyttäväksi, loput 87 arviota olivat hyviä tai kiitettäviä.

Joillakin leireillä oli kuitenkin parannettavan varaa. Muutamalla leireistä ohjaajakollegan asenne ja motivaatio oli ollut heikko, joka oli vaikuttanut muunkin työyhteisön asenteeseen. Suurin osa palautteista oli kuitenkin positiivisia.

Oppaassa käydään läpi yhteisöllisyyden tärkeyttä, ja siinä kerrotaan työilmapiiristä, kiusaamisesta ja muista työyhteisön asenteeseen vaikuttavista asioista.

Tarvikkeet

”Kaikki tarvittava” -vastaaja 6.

”Paitsi teippiä löytyy yks ainoa rulla” -vastaaja 7.

”Osittain vajaavaiset tarvikevarastot, esim. leiripaidat, kokoja puuttui” -vastaaja 8.

Tarvikkeita arvioitiin hyväksi tai erinomaiseksi. Tyydyttäviä arvioita annettiin viisi. Toiveet tarvikkeille olivat konkreettisia; lisää lautapelejä, iltasatukirjoja, työtarvikkeita (kynät, teipit ym.), urheiluvälineitä ja askartelutarpeita.

Oppaassa on käytännön ohjeistus tavaroiden suhteen. Leirin johtajan tulee ilmoittaa Vatin toimistolle, jos jotakin puuttuu tai tarvitaan lisää.

Aikataulut

"Melko tiukka aikataulu, mutta siitä selvittiin" -vastaaja 9.

"Vähän säätämistä, mutta kaikki sujui hyvin" -vastaaja 2.

"Välillä vähän hyppi aikataulu, mutta leiri sujui muuten hyvin" -vastaaja 3.

Viisi vastaajaa arvioi aikataulujen olleen heikkoja tai tyydyttäviä. Loput 83 ohjaajaa ja johtajaa pitivät aikatauluja hyvinä tai erinomaisina. Muutamat kuvailivat leirin aikataulua "turhan tiukaksi", mutta leiri oli kuitenkin hyvin onnistunut.

Leirillä elämä saattaa olla hektistä eikä aikataulut aina pidä. Huolellisella suunnittelulla ja erilaisilla varavaihtoehdoilla ohjelmalle saadaan helpotettua aikataulun muuttumisen tuomia haasteita. Näitä asioita käydään läpi koulutuksessa sekä oppaassa.

Ympäristö

"Mahtava paikka pitää leirejä" -vastaaja 3.

"Tilat olivat ajoittain liian pienet usean samanaikaisen leirin takia" -vastaaja 10.

"Multamäki on siisti paikka" -vastaaja 5.

Kolme vastaajaa arvioi ympäristön tyydyttäväksi, 40 hyväksi ja 45 erinomaiseksi. Ongelmat ympäristössä liittyivät sisätiloihin. Sadekelillä on vaikea mahduttaa monta samanaikaisesti toimivaa leiriä sateensuojaan. Moni kehui Multamäkeä leiripaikkana monipuoliseksi ja siistiksi.

Oppaasta löytyy toimintaohjeita ja ideoita, kuinka hyödyntää Multamäen sisätiloja mahdollisimman tehokkaasti. Oppaaseen on myös kirjattu neuvoja ja vinkkejä johtajalle, kuinka hajauttaa toimintaa Multamäen tiloissa.

Oma toiminta ohjaajana ja työkaverina

"Viimeisenä iltana alkoi vähän väsymys painaa ja pinna olla kireällä" -vastaaja 11.

"Toimin reilusti kaikkia kohtaan ja otin kaikki huomioon" -vastaaja 3.

"Tein parhaani ja koin tullessi lasten kanssa toimeen hyvin" -vastaaja 2.

"Jaoin tehtäviä tasaisesti ja omasta mielestä mukava työkaveri" -vastaaja 6.

"Ajattelin ensin kaikkien muiden etuja" -vastaaja 13.

"Osaan toimia hyvin ryhmässä" -vastaaja 14.

68 arvioi toimintansa ohjaajana hyväksi ja 20 erinomaiseksi. Työkaverina toiminta oli 50:n mielestä hyvää ja 38:n mielestä kiitettävää. Itsearviointi on usein vaikeaa, mutta johtajat ja ohjaajat arvioivat realistisesti omaa toimintaansa. Moni olisi voinut olla oma-aloitteisempi, pinna olisi voinut olla pidempi ja väsymys vaikutti negatiivisesti toimintaan ohjaajana ja työkaverina.

Palautteista voi myös nostaa hyvän ohjaajan ja johtajan piirteitä, kuten joustava, oma-aloitteinen, toiset huomioon ottava, tasapuolinen ja pitkäpinnainen. Näitä asioita käydään koulutuksessa oppaasta löytyvän tehtävän kautta; millainen on hyvä, keskinäinen tai huono ohjaaja.

Kehittämisen kohteet tilaajalle

Ruoan laadun lisäksi osalle leireistä toivottiin lisää ohjaajia. Myös vanhempien palautteista ilmeni, että varsinkin pienten lasten leireillä voisi olla enemmän ohjaajia. Tarvikkeet tulisi käydä läpi ennen leirikauden alkamista ja tehdä Multamäkeen toimiva järjestelmä ja hyvä ohjeistus tavaroiden loppumisen varalta.

Vanhempien palautteita oli viisi kappaletta, ja Webropol-kyselyssä oli viisi kysymystä sekä erikseen lomake yhteystiedoille arvontaa varten.

Neljän vanhemman mielestä lapsi oli kokenut leirin mieleiseksi. Päiväleirillä lapsi oli innoissaan aamulla lähdössä leiripäivään, ja yönyli leiristä vanhemmat kertoivat sen olleen lapselle kesän kohokohta. Yhden vanhemman mukaan lapsi oli todella pettynyt, kuten myös ystävät ja heidän vanhempansa. Lapset olivat lähteneet leiriltä toisen yön jälkeen kotiin, koska ”mitään ei annettu tehdä”.

Yksi vanhemmista olisi toivonut ohjaajilta enemmän huomiota mökissä elämiseen; alkukesästä oli ollut kylmä, joten leiriläiset olivat esimerkiksi kuivatelleet vaatteita patte-
reiden päällä. Tästä tulisi luoda pelisäännöt ja ohjaajien olisi pitänyt käydä useammin katsomassa, miten mökeissä menee. Pienten (6-vuotiaiden) leirille toivottiin myös useampia ohjaajia. Pienet lapset tarvitsevat huolenpitoa ja vahtimista ”24/7”, ja vastauksessa verrattiin leiriä päiväkotiin, jossa yhdellä hoitotädillä joka on ammattilainen voi olla seitsemän lasta.

Yhdellä vanhemmalla ei ollut kehitettävää huoltajan näkökulmasta. Ruokailuja oli riittävästi, ohjelmaa loistavasti ja lapselle oli tärkeää, että pääsi kaverin kanssa samaan mökkiin nukkumaan. Ohjaajat olivat olleet rentoja, ohjelma oli mieluinen ja myös allergia-asiat otettiin hyvin huomioon.

Kyselyssä kysyttiin myös mitä palautetta lapsi on kertonut kotona leiristä yleisesti, johtajasta/ohjaajista, ohjelmasta ja muista asioista. Yleisesti leiri oli hauska ja kiva, ruoka oli hyvää, kaverin kanssa samassa mökissä oli hauska olla ja ohjelma oli mieleistä. Yhdellä leirillä sateen vuoksi touhuaminen ei onnistunut ja toinen leiri ei antanut käyttää harrastetilaa jossa olisi ollut mieleistä tekemistä sadepäiväksi. Ohjaajat olivat olleet tällä leirillä omissa oloissaan ja 8-vuotiaalle lapselle leirillä oli ollut liian itsenäistä oleskelua. Toisella leirillä lapselle oli jäänyt ulkopuolinen olo tapahtumista. Tällä leirillä lapsella oli ollut myös epäätietoinen olo mitä tapahtuu, koska etukäteistietoa ei ollut.

Kaksi vanhempaa vastasivat, että ohjaajat ja leirinohjaaja olivat mukavia, rentoja ja kivoja tyyppejä. Yksi lapsi oli kertonut kotona, että ohjaajat eivät päästäneet kaveria kotiin, vaikka olisi halunnut. Tähän oli vanhempikin kommentoinut, että ”johtunee ohjaajien suostuttelusta, ettei heti luovutettaisi ja lähdetäisi kotiin.” Yhden vanhemman

mukaan osa ohjaajista oli kireitä, heillä oli empaattisuuden puutetta koti-ikävä tilanteissa. Toisen vanhemman mielestä ohjaajat eivät olleet tarpeeksi napakoita ja ohjaajan olisi pitänyt alkuun yöpyä pienten mökissä. Ohjaajilla tulisi olla ymmärrystä, että joku voi tarvita enemmän ohjaajaa eikä välttämättä osaa tai uskalla ilmaista sitä.

Yhden vanhemman mukaan teemaleirillä oli ollut liian vähän teeman mukaista toimintaa, ja lapset jotka eivät kuuntele tulisi lähettää kotiin. Jos lapsella on erityistarpeita tulisi hänellä olla henkilökohtainen avustaja, jottei muiden leirikokemus kärsi. Toinen vanhempi kertoi, että sadekeleillä tuli tekemisen puute, koska harrastetila oli toisen leirin käytössä. Loput palautteet olivat positiivisia; tekemistä oli sopivasti ja vapaa-aikaa jäi hyvin. Ohjelma oli mieluista.

Muista asioista vanhemmilla oli kommentoitavaa yöajasta; yhdellä leirillä oli ”yöt riekuttu” joten toivottiin napakampia ohjaajia. Toinen vanhempi kysyi, että onko iltaisin ja öisin paikalla ajokortillista aikuista ja hänelle oli jäänyt vanhempana epäluotettava olo lapsen jättämisestä leirille. Vanhemmilta nousseita kehittämisen kohteita käydään läpi oppaassa, esimerkiksi kuinka suhtautua koti-ikävään ja miten hyödyntää Multamäen tiloja.

Kevään 2016 leirinohjaajakoulutuksen palaute oli pääosin positiivista. Koulutus oli ollut mukava ja osallistujat olivat oppineet uutta. Kehitettävää osallistujien mielestä oli teorian läpikäymisessä; teoriatuokiot olivat aika pitkiä, niitä olisi voinut tauottaa ja jakaa viikonlopulle enemmän. Osallistujat olisivat myös halunneet päästä itse ohjaamaan koulutuksessa, mikä tuleekin muuttumaan ensi koulutuksessa. Oppaaseen on tehty tätä varten ohjaustilanteen suunnittelulomake. Leikkejä toivottiin muillekin päiville kuin ensimmäiselle. Palautteet koulutuksesta olivat suurimmalta osin samankaltaisia, kokonaisuudessaan koulutusviikonloppu oli ollut mieleinen.

5 TUTKIMUKSELLINEN KEHITTÄMISTYÖ

Kehittäminen nähdään usein konkreettisena toimintana, jolla tähdätään jonkin selkeästi määritellyn tavoitteen saavuttamiseen (Toikko & Rantonen 2009, 14). Kehittämistöitä on monenlaisia ja tavoiteltuun muutokseen voidaan päästä erilaisilla keinoilla. Kehittämistutkimusta ei pidetä omana erillisenä tutkimusmenetelmänä, koska se on joukko erilaisia tutkimusmenetelmiä, joita koostetaan tutkimusongelman, tilanteen ja kehittämiskohteen mukaisesti. Kyseessä on monimenetelmäinen tutkimusote, jossa yhdistyvät tarpeen mukaan kvalitatiiviset ja kvantitatiiviset tutkimusmenetelmät. (Kananen 2015, 33.)

Muutoksen aikaansaamiseksi kehittämistutkimuksessa kehitetään esimerkiksi tuotetta, menetelmää tai organisaatiota. Kaikenlainen muutosten aikaansaaminen ei ole kehittämistutkimusta, esimerkiksi yritykset tekevät kehittämistyötä jatkuvasti, mutta kehittämistutkimus vaatii tutkimuksellista otetta ja tutkimusosion. (Kananen 2015, 40.) Opinnäytetyössäni on tutkimuksellinen osio, joka käsittelee leirien kasvatuksellista merkitystä sekä muita leireihin liittyvää merkityksellistä tietoperustaa. Tutkimuksellinen kartoitus on toteutettu monimenetelmällisellä tutkimusotteella, jossa yhdistyvät sekä määrälliset että laadulliset tutkimusmenetelmät. Muutoksen aikaansaamiseksi ja tavoitteiden saavuttamiseksi tämän työn tuloksena on kehitetty tuotetta, jonka muoto on opaskirja.

Ennen kaikkea kehittämistoiminta on sosiaalinen prosessi, se edellyttää ihmisten aktiivista osallistumista ja vuorovaikutusta. Kehittämistoimintaan osallistumisella on kaksi suuntaa; kehittäjät osallistuvat käytännön toimintaan, mutta myös toimijat osallistuvat kehittämiseen. (Toikko & Rantanen 2009, 90.) Ilman vuorovaikutusta tilaajan, leirinohjaajien ja ohjaavan opettajani kanssa opinnäytetyöni olisi jäänyt hyvin suppeaksi, eikä se vastaisi tilaajan tarpeita kehittämistoiminnassa. Leirinohjaajien ja johtajien osallistaminen kehittämiseen kyselylomakkeiden avulla antoi myös tärkeää tietoa kehittämisen tarpeista.

Työntekijöiden ja asiakkaiden osallistaminen kehittämistyöhön on tärkeää, ei pelkää keino parempiin tuloksiin. Ne joita asia koskee, ovat myös oikeutettuja osallistumaan. (Mt., 91.) Tehtävänäni on kehittää leirinohjaajakoulutuksessa käytettävää materiaalia. Edellisen koulutusmateriaalin sisältämät asiat ovat osin vanhentuneita ja osin puutteellisia. Tavoitteena on tehdä käytännöllinen paketti leirinohjaajille tärkeistä asioista asiakaslähtöisesti.

5.1 Koulutusmateriaali leirinohjaajille ja johtajille

Opinnäytetyöni produkti, 28- sivuinen koulutusmateriaali sekä opaskirja, on tarkoitettu Laukaan vapaa-aikatoimen käyttöön. Se sisältää omista havainnoistani, leirinohjaajien ja johtajien sekä vanhempien palautteista ja tilaajan mielenkiinnon kohteista koostettua materiaalia. Opasta käytetään leirinohjaajakoulutuksen tukena ja se jää leirinohjaajille ja johtajille, joten he voivat palata koulutuksessa käytyihin asioihin leirejä suunnitellessa ja toteuttaessa.

Opas on A4 tai A5 kokoinen vihko, joka jaetaan kaikille leirinohjaajille ja johtajille leirinohjaajakoulutuksessa, tai jossakin muussa tilanteessa ennen leirejä. Produktini on sähköisessä muodossa ja tehty Word-ohjelmalla, joka tulostetaan vihoksi, kun se on ajankohtaista. Word-tiedosto on myös helppo muuntaa luettavampaan sähköiseen muotoon, esimerkiksi PDF-tiedostoksi. Sähköisessä muodossa opasta on myös helppo muokata tulevaisuudessa, kun oppaan sisältämiä asioita on tarve päivitellä tai jos seuraavassa leirinohjaajakoulutuksen palautteesta ilmenee kehittämisen kohteita. En valitettavasti pääse testaamaan koulutusmateriaalia käytännössä, koska seuraava leirinohjaajakoulutus on huhtikuussa 2017 jolloin olen jo opinnäytetyöni jo palauttanut.

Työ ei saa olla liian lapsellinen, sekava tai tylsä, mutta ei myöskään vaikealukuinen, haudanvakava tai luotaantyöntävä (Naukkari 2016, 13). Pyrin tekemään työstä sen lukijakunnan näköisen ja helppolukuisen. Visuaalinen ilme on tärkeä, kuten on myös tiivis ja asiakeskeinen sisältö. Olen ottanut työtä tehdessä huomioon tilaajan sekä kesätyöntekijöiden toiveet.

Opas sisältää kaksi leirinohjaajakoulutuksessa suoritettavaa tehtävää. Toisessa pohditaan hyvän, keskinkertaisen ja huonon ohjaajan ominaisuuksia ja toisessa pohditaan miten toimia erilaisissa tilanteissa leirillä. Oppaassa on myös ohjaustilanteen suunnittelulomake; koulutuksessa leirinohjaajat ja johtavat pääsevät ohjaamaan aktiiviteetteja toisilleen.

Työelämän pelisäännöt- kappaleessa käydään läpi työntekijän velvollisuuksia ja mitä on tasa-arvoinen kohtelu ja käytös. Ohjaaminen- osiossa käydään läpi, kuinka ohjeistaa hyvin, ohjaajan ominaisuuksia, parin kanssa ohjaamista sekä Multamäkeä ohjauksen toimintaympäristönä.

Oppaassa korostetaan turvallisuuden tärkeyttä, myös henkisen turvallisuuden. Oppaasta löytyy Multamäen turvallisuusohjeet, ajo-ohjeet Multamäkeen, vesiturvallisuuksisäännöt, toiminta ohjeet tulipalon sekä katoamisen varalle ja elvytysohjeet.

Oppaassa on myös ohjeita käytännön asioihin leireillä, sekä listattuna johtajan ja ohjaajan tehtävät. Ohjaajien palautteista ilmeni, että johtajien työtehtävät eivät olleet selvät. Johtajien tarpeellisuutta pohdittiin ja nyt oppaaseen on lisätty johtajan tehtävät myös ohjaajille näkyviksi. Lopuksi oppaassa on erilaisia menetelmiä ryhmäytysleikeistä improvisaatioharjoitteisiin. Oppaassa on käytetty apuna erilaisia lähteitä, jotka löytyvät oppaan lopusta.

6 YHTEENVETO

Valmiin kehittämistyöni produkti on 28- sivuinen opas leirinohjaajakoulutuksen materiaaliksi ja avuksi ohjaajille ja johtajille leirien valmisteluun ja niiden toteuttamisen ajaksi. Omista havainnoinneistani hahmottelin asioita, joita itse koin tarpeelliseksi korostaa leireillä työskennellessä. Keskusteluista tilaajan kanssa sain tukea omille havainnoil-

leni. Ohjaajien, johtajien ja leiriläisten vanhempien palautteista sain lisää ideoita ja asioita oppaan sisältöön. Leirinohjajaakoulutuksen palautteista sain lisää sisältöä koulutusmateriaaliin.

6.1 Luotettavuus ja yleistettävyys

Tässä kappaleessa käyn läpi luotettavuuden ja yleistettävyyden käsitteistöä ja analysoin näitä asioita oman työni kannalta.

Kaikessa tutkimustoiminnassa pyritään välttämään virheitä, joten yksittäisessä tutkimuksessa on arvioitava tehdyn tutkimuksen luotettavuutta (Tuomi & Sarajärvi 2013, 134). Kehittämistutkimus ei ole oma tutkimusotteensa tai menetelmänsä, joten kehittämistyön luotettavuustarkastelu on haasteellista. Luotettavuutta tulee arvioida niiden menetelmien avulla, joita tutkimuksessa on käytetty. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että jos kehittämistutkimuksessa käytetään esimerkiksi laadullista tutkimusta, sovelletaan silloin laadullisen tutkimuksen luotettavuuden kriteeristöä. (Kananen 2015, 111.)

Kehittämistyön suunnitteluvaiheessa pyritään siihen, että muutosprosessi onnistuisi mahdollisimman hyvin ja että päädyttäisiin hyvään lopputulokseen, eli muutokseen. Luotettavuutta ei voida tarkastella jälkeenpäin, sillä silloin toiminta on vain toteavaa. (Mt., 112.) Opinnäytetyötäni tulee tarkastella realistisesti. Muutos toiminnassa ei tapahdu äkkiseltään, vaan se vaatii aikaa ja taas uudestaan kehittämiskohteiden tarkastelua. Työni ja siihen kuuluva opas ovat kuitenkin alku muutokselle. Tavoitteena on herätellä ohjaajia leirien merkittävyyteen sekä heidän omalta osaltaan, että leiriläisten näkökulmasta.

Tutkimuksen reliäabelius tarkoittaa mittaustulosten toistettavuutta. Se siis tarkoittaa sitä, että jos tutkimus uusitaan, saadaan samat tutkimustulokset. Validius eli pätevyys tarkoittaa mittarin tai tutkimusmenetelmän kykyä mitata juuri sitä, mitä on tarkoituskin mitata. Eli toisin sanoen tutkitaan oikeita asioita. Mittarit ja menetelmät eivät aina vastaa sitä todellisuutta, jota tutkija kuvittelee tutkivansa; esimerkiksi kyselylo-

makkeiden kysymyksiin saadaan vastaukset, mutta vastaajat ovat saattaneet käsitellä monet kysymykset toisin kuin tutkija on ajatellut. Jos tutkija näin ollen käsittelee saamiaan tuloksia edelleen alkuperäisen, oman ajattelumallinsa mukaisesti, ei tuloksia voida pitää pätevinä. Validiutta voidaan tarkentaa käyttämällä tutkimuksessa useita menetelmiä. Tutkimusmenetelmien yhteiskäytöstä käytetään termiä triangulaatio. (Hirsjärvi ym. 2014, 231-233; Kananen 2015, 112.)

Kyselyn kysymykset ovat tutkimuksen tiedonkeruumenetelmä, joista riippuu tutkimuksen luotettavuus ja laatu. Kappaleessa 3.3 kerrotut kolme seikkaa jotka määrittelevät kysymysten toimivuuden ja hyvyyden tulee täytyä jokaisessa kysymyksessä, jotta kyselytutkimus onnistuisi. (Kananen 2010, 94.) Näin ollen tulosten luotettavuutta voi kyseenalaistaa muutamilla seikoilla. Kesätyöntekijät ovat suurimmaksi osaksi kunnan omia nuoria, joten he voivat tuntea hyvin työnantajan. Tämä voi olla syy siihen, miksi palautekyselyihin ei välttämättä halua antaa tietoa negatiiviseen sävyyn, ei edes rakentavana kritiikkinä. Monet ohjaajat eivät välttämättä ole kokeneita palautteen antajia, jolloin kriittisen palautteen antaminen voi olla hankalaa eikä sen merkitystä täysin tiedosteta. Ohjaajien palautteistakin ilmennyt väsymys leirin lopussa voi viedä motivaatiota palautteen kirjoittamiseen. Mielestäni nämä edeltävät seikat eivät kuitenkaan vaikuta saadun tiedon luotettavuuteen, vaan lähinnä siihen, että asioita on jätetty kirjoittamatta ja olisin voinut saada lisää aiheita leiritoiminnan kehittämiseksi.

Leiriläisten vanhempia on noin 800 ja heistä viisi vastasi kyselyyn. Jos kyseessä olisi tutkimus jonka tuloksia ja niiden luotettavuutta tulisi analysoida tarkemmin, en voisi käyttää vastauksia koska vastausprosentti on niin pieni. Vanhempien viidestä vastauksesta ei kuitenkaan ilmennyt mitään uutta. Kehittämiskohteet vanhempien palautteista olivat ilmenneet jo leirinohjaajien ja johtajien palautteissa sekä omista havainnoistani. Näin ollen vanhempien vastaukset tukivat jo aiemmin tehtyjä havaintoja kehittämisen kohteista. Vanhempien palautteet eivät myöskään ole faktatietoa vaan vanhempien sekä leiriläisten omia mielipiteitä sekä kokemuksia. Näin ollen yhden vanhemman negatiivinen palaute ja kokemukset eivät kerro totuutta leiritoiminnan laadusta realistisesti.

Yleistettävyys eli ulkoinen validiteetti tarkoittaa saatujen tutkimustulosten pysyvyyttä käytännössä ja populaatiossa. Tässä tapauksessa käytännöllä tarkoitetaan sitä, että kuinka hyvin saadut tulokset toistuvat tutkimusta vastaavissa ilmiöissä itse tutkimuskohteessa, ja myös tutkimuksen ulkopuolella. (Kananen 2015, 116.) Leirinohjaajakoulutus on työn ja laadun kannalta tärkeää järjestää nuorille, mahdollisesti ensiker-talaisille leirinohjaajille. Oppaan pysyvyys toiminnassa on näin ollen taattu. Vatin leiri-toiminta on ainutlaatuista, mutta muissakin kunnissa sekä muut tahot järjestävät leiri-toimintaa, jolloin yleiseen muotoon muokattu koulutusmateriaali ja opas ohjaajille tu-lisi varmasti tarpeeseen.

6.2 Jatkotutkimusaiheet

Kehittämistyössä on tärkeää työn onnistumisen huolellinen arviointi ja jatkokehittä-misen tarpeiden tunnistaminen (Humanistinen Ammattikorkeakoulu 2013, 12). Työtä teh-dessä tuli paljon ideoita, jotka karsin pois tästä työstä. Oppaassa voisi ottaa tarkem-paan tarkasteluun ympäristön ja ekologisuuden näkökulman. Oppaan voisi myös muo-kata yleiseen muotoon niin, että sisältö olisi leiripaikasta ja ohjaajien taustoista riippu-matonta. Koulutusmateriaalista voisi tehdä kokonaan oman oppaan ja leirinohjaajille tarkoitettua oppaasta työn tueksi omansa. Laukaan leirit ovat monipuolisia ja ainut-laatuista, joten ne voisi mallintaa muidenkin kuntien käyttöön, varsinkin teemaleirit. Teemaleirejä tulisi päivittää kohderyhmien kiinnostuksen mukaisesti.

Leireille voi osallistua lapsia ja nuoria, joilla on erityisen tuen tarpeita. Toisinaan taut-talla on diagnosoitu sairaus. Tavallisesti kyse on lievemmistä pulmista, jotka kuitenkin vaikuttavat siihen, millainen lapsen tai nuoren leirikokemuksesta tulee. (Lembidakis 2015, 19.) Leena Kautto-Koukka (2006) on tehnyt opinnäytetyön erityislapsien ja -nuo-rien ohjaamisesta Vatile. Opas käsittelee keskeisimpiä erityisen tuen tarpeessa olevia kohderyhmiä. Se tarjoaa tietoa lapsista ja nuorista ja heidän perusluonteisista ominai-suuksista. Opas on jo kymmenen vuotta vanha, joten sitä voisi päivittää, tai erityistä tukea kaipaavien leiriläisten ohjaamisen tueksi voisi kehittää kokonaan uuden oppaan.

6.3 Palaute ja arviointi

Lähetin opinnäytetyön sekä työn produktin tilaajalle Jenni Pekoselle viikkoa ennen työn palautuspäivää. Jenni luetutti työn myös muilla työyhteisön jäsenillä ja he laittoivat kehitysehdotuksia ja korjauksia sähköpostitse. Opinnäytetyön tietoperusta osion ongelmana oli tutkittuun tietoon perustumattomien olettamuksien kirjoittaminen ja leirinohtajien ja johtajien palautteiden analysoinnissa oli korjattavaa. Tein työhön tarvittavat muutokset ja pyrin poistamaan tekstistä olettamuksia ja omia mielipiteitä. Pyyksin myös palautetta oppaasta:

”Opas on kivan näköinen ja tiivis paketti. Sara on muokannut jo aiemmin käytössä olleita leiriohjaajakoulutusmateriaaleja mukavasti tähän päivään sopivaksi sekä lisännyt uusia ideoita. Uudet ideat ovat erittäin tärkeitä toiminnan kehityksen kannalta. Työelämän pelisäännöt, ohjaaminen sekä lapsen kehitysvaiheet ovat juurikin sitä sisältöä mitä hyvän leiriohjaajan tulee tietää ja sisäistää. Kaiken kaikkiaan opas helpottaa tulevien leiriohjaajien perehtymistä työnkuvaansa sekä auttaa toimimaan yhdessä tiiminä muiden leiriohjaajien kanssa turvallisen leirin toteuttamiseksi. Aiommekin panostaa seuraavassa leiriohjaajakoulutuksessa ohjaamisharjoitteisiin sekä leiriläisten kehitystason huomioimiseen, asioihin jotka Sara on nostanut opinnäytetyössään esille kehityskohtina. Oppaan lopussa olevat menetelmät ovat uusille ohjaajille hyviä vinkkejä ja apuvälineitä leiriohjelman rakentamiseen. Kaiken kaikkiaan olemme tilaajana tyytyväisiä Saran produktin sisältöön.” – Jenni Pekonen

Palautteesta voin päätellä, että lopputulos oli tilaajaa miellyttävä ja opasta tullaan käyttämään seuraavassa leiriohjaajakoulutuksessa.

6.4 Itsearviointi ja pohdinta

Tavoitteena oli tehdä työstä ja siihen kuuluvasta oppaasta sellainen, joka varmasti tukee leiriohjaajien ja johtajien työtä leireillä. Sisällöt ovat tarkkaan pohdittuja ja tehty oikeaan tarpeeseen kohderyhmää ajatellen. Opas on helppolukuinen ja sitä tehdessä on pohdittu lukijakuntaa. Mielestäni työni sisältö vastaa tämän hetken kehittämisen tarpeita ja oppaasta muodostui monipuolinen mutta tiivis, lukijaystävällinen paketti. Oppaan sisältö on tehty myös tilaajan intressejä kuunnellen.

Työni on tehty vuoden 2017 leirejä ajatellen, eikä sen sisältö kokonaisuudessaan ole ajaton. Opasta tarvitsee tarkastella ajan muuttuessa ja sen sisältöä on muokattava

kohderyhmän mukaan. Opas on tehty Laukaan kunnan vapaa-aikatoimelle, jonka leirit pidetään tietyssä leirikeskuksessa. Leirikeskuskin voi muuttua ajan saatossa, jolloin jotkut ongelmat saattavat poistua mutta jotain muuta voi tulla tilalle. Näihin asioihin tulisi reagoida ja muokata koulutusmateriaalia sekä opasta ohjaajille sen mukaisesti.

Minulla oli selkeä visio oppaasta ja sen sisällöstä heti opinnäytetyön idean saadesani. Matkalla toteutusvaiheeseen tuli kuitenkin monia mutkia. Ensin ongelmia tuli lähdemateriaalin kanssa. Leiritoiminnasta oli hyvin vaikea löytää kirjallisuutta. Toinen ongelma syntyi, kun Laukaan kunnassa on meneillään organisaatiomuutos ja internetsivujen päivittäminen, joten ajankohtaista tietoa tilaajasta oli hankala löytää.

Opinnäytetyö prosessi oli minulle erittäin haastava. Vaikka aihe on mielestäni erittäin mielenkiintoinen ja tilaaja sekä leirit tuttuja, kirjoitusprosessi tuntui vaikealta. Oman selkeän vision tueksi oli vaikeaa löytää oikeaa lähdemateriaalia. Kun lähdemateriaalia löytyi, kirjoittamisen aloittaminen oli hankalaa. Alun vaikeuksien jälkeen, kun sisältö muodostui selkeäksi, kirjoittaminenkin helpotti. Lopputulokseen olen tyytyväinen; oppaasta tuli mielestäni hyvä kokonaisuus ja kaikkia osapuolia ajatellen tehty. Visuaalinen ilme on yksinkertainen ja siisti.

Jos saisin tehdä opinnäytetyön uudelleen, aloittaisin kirjoittamaan ehdottomasti aiemmin. Opettelisin myös etsimään tehokkaammin kirjallisuutta ja muita lähteitä. Tutkimusmenetelmiksi voisi myös lisätä leirinohjaajien- ja johtajien haastattelut. Vanhempien palautekyselyn vastausprosentti oli hyvin pieni. Jos olisin aavistanut, että niin vähäinen määrä vanhempia vastaa kyselyyn, olisin tehnyt kyselyn toisella tapaa. Virheellisesti oletin, että Webropol-kysely olisi helpoin tapa tavoittaa mahdollisimman monta vanhempaa.

Olisin myös voinut hankkia tietoa Vatin sekä Multamäen leirien historiasta haastatteluilla, koska tallennettua tietoa ei löytynyt. Historia ja leirien merkittävyys Laukaan kunnan nuorisotyön muotona olisi voinut tuoda lisäarvoa opinnäytetyölleni. Aikataullisista ongelmista johtuen haastattelut jäivät toteuttamatta.

Olen oppinut opinnäytetyön teon aikana paljon eri tutkimusmenetelmistä ja kaikista mitä tietopohjani käsitteli. Olen mielestäni myös kehittynyt kirjoittajana sekä palautteen vastaanottajana. Kuten mainittu, opinnäytetyön teko oli haastavaa mutta olen tyytyväinen lopputulokseen. Tiedän että työ on tehty tarpeeseen eikä työni jää hyllyn päälle pölyttymään. Toivottavasti leirinohjaajat ja johtajat käyttävät opasta ja saavat siitä apua leirikesään 2017.

LÄHTEET

- Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry 2015. Ryhmäilmiö – ryhmänohjaajan käsikirja. Toinen täydennetty painos. Pori: Marika Javanainen
- Eräkaiku ry 2016. Viitattu 15.11.2016 <http://erakaiku.net/historia/>
- Hakonen, Niilo 1995. Partiojohtajan käsikirja. Hämeenlinna: Karisto Oy.
- Haronoja, Olli-Pekka 2013. Otetta ohjaukseen – Seikkailutoiminnan opas nuorelle ohjaajalle. Humanistinen Ammattikorkeakoulu: Ammattikorkeakoulun perustutkinnon opinnäytetyö.
- Harviainen, Lotta & Marila, Ella & Mikkola, Leena & Pörhölä, Maili & Valkonen, Tarja & Valo, Maarit & Ylinen, Annaleena 2002. Ryhmäviestinnän perusteet. Jyväskylä: Verkko-oppimateriaali.
- Hirsjärvi, Sikka & Remes, Pirjo & Sajavaara, Paula 2014. Tutki ja kirjoita. 15. uudistettu painos. Helsinki: Tammi.
- Humanistinen Ammattikorkeakoulu 2014. Opinnäytetyöopas.
- Jyväskylän Ammattikorkeakoulu 2016. Ammatillisen opettajakorkeakoulun avoimet oppimateriaalit. Viitattu 23.10.2016 http://oppimateriaalit.jamk.fi/kasvatus_ope-tus/kasvatuksen-kasite/formaali-informaali-ja-nonformaali-kasvatus/
- Kananen, Jorma 2008. KVALI – Kvalitatiivisen tutkimuksen teoria ja käytänteet. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.
- Kananen, Jorma 2015. Kehittämistutkimuksen kirjoittamisen käytännön opas – Miten kirjoitan kehittämistutkimuksen vaihe vaiheelta. Jyväskylä: Suomen yliopistopaino Oy.
- Karppinen, Seppo J.A & Latomaa, Timo 2007. Seikkaillen elämyksiä 2 – Seikkailukasvatuksen teoriaa ja sovelluksia. Tampere: Juvenes Print.
- Karppinen, Seppo J.A & Latomaa, Timo 2015. Seikkaillen elämyksiä 3 – Suomalainen seikkailupedagogiikka. Vantaa: Hansaprint.
- Kautto-Koukka, Leena 2006. Erityisen hyvää – Opas erityislapsista ja -nuorista leiritöiminnassa. Mikkelin Ammattikorkeakoulu: Ammattikorkeakoulun perustutkinnon opinnäytetyö.
- Ketola, Tapani 1979. Leiripolku – Käsikirja ja hakuteos leirin johtajille ja ohjaajille. Pieksämäki: Sisälähetysseuran kirjapaino Raamattutalo.
- Ketola, Tapani 2002. Leirituuli – Käsikirja leiritöiminnan järjestäjille ja ohjaajille. Helsinki: Lasten Keskus Oy.
- Laukaan kunta 2016. Viitattu 1.10.2016. <http://www.laukaa.fi/>
- Laukaan vapaa-aikatoimi 2016.
- Lembidakis, Katja 2015 (toim.) Luontoliiton LEKA – Opas leirin järjestäjälle. 2. painos. Viitattu 24.10.2016 <http://www.luontoliitto.fi/materiaalit/ymparistokasvatusoppaat/Leirikansio>
- Mannerheimin lastensuojeluliitto 2016. Vanhempainnetti – Lapsen kasvu ja kehitys. Viitattu 15.11.2016. http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tietokulma/kasvu_ja_kehitys/

- Naukkarinen, Jenna 2016. JOBI – ryhmäyttävät ja opetukselliset radat. Rippikoulun toiminnallisten sisältöjen uudistaminen ja kehittäminen Joutjärven seurakunnassa. Humanistinen Ammattikorkeakoulu: Ammattikorkeakoulun perustutkinnon opinnäytetyö.
- Nieminen, Juha 1999. Seikkailujen Suomi – eli johdatus nuorisotyön retki- ja leiritönnän historiaan. Teoksessa Suoranta, Juha (toim.) Nuorisotyöstä seikkailukasvatukseen. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy.
- Nuorisolaki 2006/72. Finlex. Viitattu 26.11.2016 <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060072#L3>
- Nuori Suomi ry 2016. Suunnittelen liikunta- palvelu. Viitattu 23.10.2016 http://www.suunnittelenliikuntaa.fi/NuoriSuomi/Evaita_ohjaamiseen/nuori-suomi/Ohjaaja/
- Ojasalo, Katri & Moilanen, Teemu & Ritalahti, Jarmo 2015. Kehittämistyön menetelmät: Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. 3. painos. Helsinki: SanomaPro Oy.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö 2016. Tiedote: Uusi nuorisolaki voimaan tammikuussa 2017. Viitattu 26.11.2016 http://www.minedu.fi/OPM/Tiedotteet/2016/06/HE_uusi_nuorisolaki.html?lang=fi
- Outward Bound Finland ry 2016. Elämypedagogiikka. Viitattu 15.11.2016 <http://www.outwardbound.fi/outward-bound/elamypedagogiikka>
- Peda.net 2013. Verkkoeräjä – Turvallisuuden edistäminen. Viitattu 15.11.2016. http://peda.net/veraja/laukaa/oppilaantuki/oppilashuolto/oppilashuollon_kasikirja/turvallisuus
- Pekonen, Jenni 2016. Opinnäytetyö tapaaminen 16.5.2016. Laukaa: Laukaan kunnantalo.
- Pulkamo, Hannele 2007. Seikkailukasvatus ja elämypedagogiikka nuorisotyössä: Vallan väline vai osallisuuden ja sosiaalisen vahvistamisen menetelmä? Teoksessa Hoikkala, Tommi & Sell, Anna (toim.) Nuorisotyötä on tehtävä. Helsinki: Hakapaino Oy
- Prescott College 2016. Adventure Education. Viitattu 15.11.2016 <http://www.prescott.edu/academics/study-areas/adventure-education>
- Telemäki, Matti 1998. Kurt Hahn ja elämypedagogiikka. Teoksessa Lehtonen, Timo (toim.) Elämän seikkailu – Näkökulmia elämyksellisen ja kokemuksellisen oppimisen kysymyksiin Suomessa. Jyväskylä: Atena Kustannus Oy.
- Toikko, Timo & Rantanen, Teemu 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy.
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2013. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 11. uudistettu painos. Vantaa: Tammi.
- Työsuojelu 2016. Viitattu 22.10.2016 <http://www.tyosuojelu.fi/tyosuhde/nuori-tyontekija>
- Valli, Raine & Aaltola, Juhani (toim.) 2015. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. 4. painos. Jyväskylä: PS- kustannus.

- Vanhustyön keskusliitto ry 2016. Ryhmänohjauksen perusteet. Viitattu 28.11.2016
http://www.vahvike.fi/sites/default/files/perussivu-pdf/ryhmanohjauksen_perusteet.pdf
- Vehviläinen, Sanna 2014. Ohjaustyön opas – Yhteistyössä kohti toimijuutta. Helsinki: Gaudeamus Oy.
- Vilka, Hanna & Airaksinen, Tiina 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi.
- Vilka, Hanna 2006. Tutki ja havainnoi. Helsinki: Tammi.
- Väestöliitto 2016. Viitattu 24.11.2016 <http://www.vaestoliitto.fi/nuoret/mina-ja-muut/ihmissuhteet/vuorovaikutus/>
- Yhdenvertaisuuslaki 2014/1325. Finlex. Viitattu 24.11.2016 <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141325?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=yhdenvertaisuuslaki>
- .

LIITTEET

LIITE 1

Leiriohjaajakoulutuksen palaute 24.4.2016

1. Miten leiri mielestäsi sujui?

2. Mikä oli hyvää, mikä huonoa?

3. Anna arvosana ko. asialle, voit myös arvioida asiaa sanallisesti.
(1 Heikko, 2 tyydyttävä, 3 hyvä, 4 erinomainen)

- Ruoka
- Johtaminen
- Työyhteisön fiilis
- Tarvikkeet
- Aikataulut
- Ympäristö
- Minä ohjaajana
- Minä työkaverina

4. Miten kehittäisit leiriä?

LIITE 2

Leiriohjaajan palaute

Leiri:

1. Miten leiri mielestäsi sujui?

2. Mikä oli hyvää, mikä huonoa?

3. Anna arvosana ko. asialle, voit myös arvioida asiaa sanallisesti.
(1 heikko, 2 tyydyttävä, 3 hyvä, 4 erinomainen)

- Ruoka

- Johtaminen

- Työyhteisön fiilis

- Tarvikkeet

- Aikataulut

- Ympäristö

- Oma toiminta
  - Ohjaajana

  - työkaverina

4. Miten kehittäisit leiriä?

Kiitos palautteesta ja toiminnan kehittämisestä! 😊

LIITE 3

Leirijohtajan palaute

Leiri:

1. Miten leiri mielestäsi sujui?

2. Mikä oli hyvää, mikä huonoa?

3. Anna arvosana ko. asialle, voit myös arvioida asiaa sanallisesti.
(1 heikko, 2 tyydyttävä, 3 hyvä, 4 erinomainen)

- Ruoka

- Johtaminen (oma toiminta)

- Työyhteisön fiilis

- Tarvikkeet

- Aikataulut

- Ympäristö

- Oma toiminta
  - Ohjaajana

  - työkaverina

4. Kuinka leiriohjaajasi toimi? Haluaisitko jatkaa heidän kanssaan työskentelyä myös jatkossa? Miksi? Kenen?

5. Miten kehittäisit leiriä?

Kiitos palautteesta ja toiminnan kehittämisestä! 😊

Leiripalaute

Palautekysely toteutetaan osana Humanistisen Ammattikorkeakoulun opinnäytetyötä, joka toteutetaan Laukaan vapaa-aikatoimen leiritoiminnalle. Vastauksia käytetään leiri-toiminnan kehittämiseen osana opinnäytetyötä ja vastaukset ovat anonyymejä.

1. Miten lapsi koki leirin?

---

2. Mitkä asiat onnistuivat hyvin? Missä asioissa olisi kehitettävää?

---

3. Mitä palautetta lapsi on kertonut kotona:

Leiristä yleisesti

Johtajasta/ohjaajista

Ohjelmasta

Muista asioista

---

4. Mistä sait tietoa Vatin kesäleireistä?

---

5. Muuta kerrottavaa?

OPAS

**leirinohjaajille
ja johtajille**

Tämä opas on tehty Vatin leirien ohjaajia ja johtajia varten. Opas sisältää leireihin, työelämään ja ohjaajuuteen liittyviä asioita.

Opas on tehty osana Humanistisen Ammattikorkeakoulun yhteisöpedagogin koulutusohjelman opinnäytetyötä. Oppaassa on hyödynnetty Vatin työyhteisön ja tekijän omien havainnointien lisäksi lähteitä, jotka löytyvät oppaan lopusta lähdeluettelosta.

Sisältö on muodostettu leirinohjaajien ja johtajien leirikesän 2016 palautteista ammentaen, sekä tekijän ja Vatin työntekijöiden havaintojen pohjalta. Toivottavasti oppaasta on apua leirejä suunniteltaessa ja toteuttaessa!

Mahtavaa leirikesää!
- Sara Siitonen

SISÄLLYS

- 1 Tehtäviä
- 2 Työelämä
- 3 Ohjaaminen
- 4 Kehitysvaiheet
- 5 Turvallisuus
- 6 Käytäntö leireillä
- 7 Ohjaajan ja johtajan tehtävät
- 8 Menetelmiä
- 9 Lähteet

tehtäviä

**Pohdi ja kirjoita millainen on hyvä, keskinkertainen ja huono ohjaaja
(ominaisuudet, työnteko, työkaverina ym.)**

Hyvä ohjaaja

Keskinkertainen ohjaaja

Huono ohjaaja

Pohdi ja kirjoita kuinka puuttuisit seuraaviin tilanteisiin:

1. Kiusaaminen
2. Koti-ikävä
3. Pelko
4. Ulkopuolinen vierailija
5. Hankalat vanhemmat
6. Leiriläinen sairastuu
7. Verta vuotava haava ja ylireagoiva kaveri
8. Leiriläinen ei halua osallistua toimintaan
9. Leiriläinen ei halua syödä

Ohjaustilanteen suunnittelulomake

Aika	
Paikka	
Ohjelma	
Huomioon otettavat asiat (tarvikkeet, turvallisuus ym.)	

Työelämä

Pelisäännöt

Kun olet leirillä, olet työpaikalla työntekijänä. Työntekijällä on oikeuksia ja velvollisuuksia. Olet työpaikalla tekemässä töitä ja oppimassa uutta. Kun teet reippaasti eri työtehtäviä, saat kokemusta ja opit arvostamaan muiden ihmisten työtä.

- Kaikki työ pitää tehdä huolellisesti ja työnantajan ohjeita pitää noudattaa.
- Työt täytyy tehdä sovittuna työaikana.
- Omasta ja muiden turvallisuudesta täytyy huolehtia.
- Koko ohjaajaporukka ja muu henkilökunta vaikuttavat siihen, että työpaikalla on hyvä ilmapiiri. Myös sinä vaikutat siihen omalla toiminnallasi!
- Lain mukaan työntekijällä on uskollisuusvelvoite, joka tarkoittaa sitä, että työntekijä ei saa tehdä mitään sellaisia asioita, jotka voivat vahingoittaa työnantajaa.
- **Ole ylpeä työstäsi ja työpaikastasi!**

Kaikkia työntekijöitä täytyy kohdella tasa-arvoisesti. Kohteluun eivät saa vaikuttaa seuraavat asiat:

- Työsuhteen muoto
- Ikä
- Sukupuoli
- Etninen tausta
- Terveystila
- Vakaumus (esim. uskonto)
- Seksuaalinen suuntautuminen
- Henkilökohtaiset suhteet

Työelämässä kaikilla on samat oikeudet ja velvollisuudet. Hyvässä työpaikassa kannustetaan kaikkia, eikä siellä syrjitä tai kiusata ketään. Jokainen työntekijä on työyhteisön tasavertainen jäsen.

Ole sinäkin reilu kaveri ja arvosta muiden työtä, pidä huolta myös omista oikeuksistasi!

Ohjaaminen

HYVÄ OHJEISTUS

- ✓ Ohjeistus on mietitty etukäteen mahdollisimman selkeäksi ja yksinkertaiseksi. Ohjeistukseen on hyvä tutustua ennen sen antamista.
- ✓ Ohjeistus annetaan selkeällä ja kuuluvalla äänellä.
- ✓ Ohjeistusta annettaessa säilytetään katsekontakti ryhmään. Katse voi kiertää ryhmän jäsenestä toiseen. *Näin säilytetään paremmin ihmisten kyky kuunnella.*
- ✓ Ohjeistuksen ei tarvitse olla sisällöllisesti täydellinen ja ohjeistusta voidaan tarvittaessa täydentää.
- ✓ Ohjeistuksen lopuksi on hyvä kysyä ”onko kysyttävää” tai ”ohjeistinko kaikki asiat ymmärrettävästi”. Jälkimmäinen kysymys ei aiheuta kysyjälle ”tyhmää” oloa, jos ei ole tajunnut täysin ohjeistusta.

OHJAAJAN OMINAISUUKSIA JA TAITOJA

- Herkkyys
  - Kyky asettua toisen asemaan, ystävällisyys, myötätunto, toisten tunteiden ymmärtäminen
- Kyky antaa tilaa toisen tunteille
  - Ohjaajalle välttämätön taito on ottaa vakavasti toisten tunteet niitä mitätöimättä tai vähättelemättä ja näin myös purkaa ne.
- Empatia- ja kuuntelukyky
- Turvallisuus → luotettavaksi osoittautuminen
- Kiirehtimättömyys
  - Jos leiriläiset huomaavat ohjaajan kiirehtivän tai olevan hermostunut asioiden hitaasta etenemisestä, he sulkeutuvat helposti.
- Aito välittäminen
- Vuorovaikutustaidot
  - Näitä taitoja ovat mm. kuuntelemisen ja havainnoinnin taidot, argumentointitaidot, taito osoittaa tukea, taito ottaa ja pitää puheenvuoroja, taito jatkaa toisen puheenvuoroa, taito ylläpitää keskustelua.
  - Näiden taitojen jatkuva kehittäminen on olennainen osa ohjaajan kehittymistä.
- Joustokyky
  - Ohjaaja joutuu usein yllättäviin tilanteisiin, joissa tarvitaan joustokykyä. Suunnitelmat ja aikataulut saattavat muuttua. Tämä vaatii rohkeutta tehdä tilannekohtaisesti uusia ratkaisuja ja ottaa niistä vastuu.
- Yllättävien tilanteiden hallinta
  - Ohjaajan tulee olla jatkuvasti valmis yllättäviin tilanteisiin. Hänellä täytyy olla kyky tehdä nopeasti uusia ratkaisuja ja toteuttaa ne. Ohjaajan tulee olla varautunut leiriläisten yllättäviin reaktioihin, harjoitteiden epäonnistumiseen, väsymyksestä tai muista syistä johtuviin tunnepurkauksiin, sairastumisiin tai jopa loukkaantumisiin.
- Innostus
  - Ohjaajan mieliala ja innostuneisuus vaikuttavat myös ryhmään. Jos ohjaaja on innostunut, se välittyy myös ryhmäläisiin.

MINÄ LEIRINOHJAAJANA

1. Asenne työhön ja toimintaan
Ohjaajat ovat töissä leiriläisiä varten.
Olen innostava, toimintaan aktivoiva ja iloinen.
Olen täsmällinen sekä suunnitelmallinen.
Toimin esimerkkinä; hyvät käytöstavat, asianmukainen pukeutuminen, reiluus, tasapuolisuus.
Toimin kriisitilanteessa sen vaatimalla tavalla (tilannearvio, tehtävänjako, toimenpiteet, jälkihoito) yhdessä muun leirihenkilökunnan kanssa.
Pyrin vahvistamaan leiriläisten itsetuntoa antamalla heille onnistumisen elämyksiä tehtävissä ja toiminnoissa.
Yhteiset hyväksytyt toimintatavat ovat tärkeitä – en vedä mattoa toisen ohjaajan jalkojen alta.
2. Yksilön huomioiminen
Hiljaiset ja ujut, yleensä nuorimmat leiriläiset jäävät helposti yksinäisiksi.
Huomioon leiriläisten kehitykseen liittyvät eroavuudet sekä erityislapset.
3. Vuorovaikutus
Ohjaajan ja leiriläisen suhteen tulee heti alusta alkaen rakentua avoimuudelle, luottamukselle, keskinäiselle arvostukselle ja kunnioitukselle.
4. Tuki ja apu, kuin isovelji tai isosisko
Hyväksyn itkun ja tunteet. Puutun aina häiriköintiin ja kiusaamiseen.
5. Pyrin toimimaan hyvän ilmapiirin luojana ja ylläpitäjänä, linkkinä leiriläisten ja ohjaajien välillä.

Laukaan kunta / vapaa-aikatoimi 2016.

PARIN KANSSA OHJAAMINEN

Ohjaustilanne tulee aina valmistella hyvin. Parin kanssa ohjattaessa se on erityisen tärkeää, jotta ohjaustilanne sujuu sulavasti.

- Sopikaa etukäteen, kumpi kertoo mitäkin asioita ja miten eri tilanteet hoidetaan
- Parin ohjeistukselta ei tule vetää mattoa jalkojen alta. Jokaisella on oma tyyli ohjeistaa ja ohjata, oma tyyli ei aina ole ainut oikea ratkaisu.
- Jos pari unohtaa jotain tärkeää ohjeistuksesta, ilmaise se kysyvästi ohjeistuksen päätyttyä esim. ”eikös se ollut niin, että käsillä ei saa koskea palloon”.
- Parin kanssa ohjattaessa on hyvä muistaa, ettei kuiskuttele tai hihittele keskenään ryhmän edessä. Se aiheuttaa muille ulkopuolisuuden tunteen. Keskinäiset asiat voidaan puhua ihan tavallisella äänellä.

MULTAMÄKI OHJAUSYMPÄRISTÖNÄ

Multamäessä on monta rakennusta jossa touhuta leirin aikana. Joskus tilat kuitenkin tuntuvat loppuvan kesken, varsinkin jos käynnissä on monta leiriä yhtä aikaa ja sää on sateinen. Tällöin tarvitaan luovuutta ja eri leirien johtajien yhteistyötä tilojen käytön sopimiseen.

Tällaisissa tilanteissa leiriläiset voi jakaa pienempiin ryhmiin ja ohjelmaa voi tällöin pitää pienissäkin tiloissa. Voit esimerkiksi käyttää saunatupaa, keittiön ruokailutilaa ja ohjaajarakennusta. Ohjelman voi suunnitella esimerkiksi niin, että jokaisessa rakennuksessa on eri askartelujuttuja joita jaetut ryhmät pääsevät tekemään vuorotellen.

OHJAUKSEN/LEIRIN LAATUUN VAIKUTTAVAT TEKIJÄT

- *Uni.* Jos ohjaaja on väsynyt, se välittyy leiriläisille ja voi latistaa tunnelmaa. Jos leiriläinen on väsynyt, se vaikuttaa olennaisesti jaksamiseen, mielialaan ja motivaatioon.
- *Työyhteisön fiilis.* Leiriläiset aistivat, jos ohjaajien välillä on eripuraa tai muita ongelmia. Ohjaajien omat asiat tulee jättää ohjaajarakennukseen.
- *Yleinen fiilis.* Ohjaajien mielentila ylipäätään välittyy leiriläisille. Jos ohjaajat valittavat asioista (esim. sää, ruoka, väsymys) myös leiriläisten fiilis laskee.
- *Hyvin valmistellut ohjaukset.* Jos esimerkiksi leikkejä ohjatessa ohjaaja miettii aina, että mitenkäs tämä nyt menikään ja ohjeistaa epäselvästi, leiriläiset turhautuvat helposti.
- *Riittävästi ohjelmaa, riittävästi vapaa-aikaa.* Ohjelman ja vapaa-ajan tasapaino on tärkeää leiriläisille. On annettava omaa aikaa, mutta liika vapaa-aika tylsistyttää monia leiriläisiä. Jos osa leiriläisistä haluaa olla vapaa-ajalla ja osa ei, ohjaajat voivat keksiä ohjelmaa tekemistä kipaaville leiriläisille.

Kehitysvaiheet

LEIRILÄISTEN KEHITYSVAIHEET

5-6- vuotias

- Vaatii jatkuvaa vahtimista ja auttamista, vaikka ei aina osaa tai uskalla ilmaista avuntarvetta
- Rauhaton, tunteiltaan ailahteleva
- Voimakas mielikuvitus
- Samaistuu omaa sukupuolta olevaan vanhempaan
- Nauttii saduista ja kertomuksista
- Yökastelu melko tavallista
- Nauttii liikkumisesta ja käsillä tekemisestä (askartelu, piirtäminen, helmien pujottaminen lankaan..)

6-7-vuotias

- Tunne-elämä ailahtelevainen ja ristiriitainen
- Epäilee omia kykyjään, pelkää epäonnistumista
- Voi olla pelkoja esimerkiksi nukkumiseen liittyen
- Nauttii liikkumisleikeistä
- Sorminäppäryys paranee

Ota huomioon lasten kehitysvaiheet leirin toimintaa suunniteltaessa!

7-9- vuotias

- Seesteinen, sopeutuva, yhteistyökykyinen, innokas ja nopea oppimaan uutta
- Ajoittain takertuva ja uhmakas
- Tunteet saattavat ailahdella ja niitä on vaikea hallita
- Sääntöleikit ja säännöistä sopiminen tärkeää
- Ryhmään kuulumisella, hyväksytyksi tulemisella ja kavereiden mielipiteillä on suuri merkitys
- Sorminäppäryys kehittyy

9-12- vuotias

- Tasapainoinen, aktiivinen, sosiaalinen ja kiinnostunut monista asioista
- Halu kokea itsensä tarpeelliseksi
- Saattaa ilmetä murrosiän merkkejä: uhmakkuutta, kömpelyyttä, huolimattomuutta, rauhattomuutta ja herkkyyttä
- Kaverit ovat tärkeitä ja heidän mielipiteillä on suuri merkitys
- Hyväksytyksi tuleminen on tärkeää
- Roolileikit, älylliset ja liikunnalliset pelit sekä leikit ja seikkaileminen ovat mieluisaa tekemistä
- Tytöt ja pojat leikkivät usein omissa porukoissaan. Tytöt arvostelevat poikia ja pojat tyttöjä

12-15- vuotias

Murrosikä alkaa hyvin eri-ikäisinä. Tyttöillä se alkaa keskimäärin 9-12- vuotiaana, pojilla pari vuotta myöhemmin. Saman ikäisten lasten suuret kehityserot saattavat hämmentää lasta. Missään muussa elämänvaiheessa ei tapahdu yhtä nopeaa ja laaja-alaista kehitystä kuin nuoruudessa. Oma keho muuttuu lapsen vartalosta aikuisen mittoihin, seksuaalisuus voimistuu ja tunne-elämässä kuohuu.

LUE LISÄÄ: http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tietokulma/kasvu_ ja_ kehitys/

Onnistuneen leirin yksi tärkeimmistä kulmakivistä on turvallisuudesta huolehtiminen. Turvallisuusasiat jaetaan kahteen pääryhmään: henkiseen ja välineelliseen turvallisuuteen. Turvallisuudesta huolehtiminen pitäisi olla luonteva tausta kaikelle koko leirin ajaksi, ja leirinohjaajien ja johtajien on hyvä tietää turvallisuusasioista riittävästi. Onnettomuuksien ennakoiminen ja varustautuminen pahimman varalle on paras vakuutus.

HENKINEN TURVALLISUUS

Leiriläisten henkisen turvallisuuden huomioon ottaminen leirillä on erittäin tärkeää. Leirillä tulee olla nollatoleranssi väkivaltaan, häirintään ja kiusaamiseen. Väkivalta, häirintä ja kiusaaminen voi olla suoraa tai epäsuoraa sanallista tai fyysistä voimankäyttöä tai sosiaalista manipulointia, joka loukkaa ihmisen fyysistä, psyykkistä tai sosiaalista koskemattomuutta.

Jokaista leiriläistä sekä työyhteisön jäsentä tulee kohdella yhdenvertaisesti ja tasa-arvoisesti. Ohjaajien tulee huomioida leirin ohjelma niin, että mikään aktiviteetti ei ole leiriläistä nolaavaa. Fyysisiä toimintoja kannattaa myös harkita tarkoin; esimerkiksi toisen syliin istuminen tai halaaaminen leirin alussa saattaa vaikuttaa negatiivisesti henkiseen hyvinvointiin. Jokaisen koskemattomuutta tulee kunnioittaa koko leirin ajan. Omasta mielestä helppo ja hauska aktiviteetti voi tuntua toisesta päinvastaiselta.

MULTAMÄEN LEIRIN TURVALLISUUSOHJEET

Vatin järjestämällä leireillä noudatetaan turvallisuuteen liittyviä ohjeita, joihin jokainen leirille tuleva työntekijä veloitetaan tutustumaan.

Näin soitat apua Multamäkeen:

YLEINEN HÄTÄNUMERO **112**

LAUKAAN TERVEYSKESKUSPÄIVYSTYS **014 267 8562**

KESKI-SUOMEN KESKUSSAIRAALAN PÄIVYSTYS **0100 84 884**

MYRKYTYSTIETOKESKUS **09 471 977**

Kun soitat hätänumeroon, kerro

Kuka soittaa

Mistä soitat: MULTAMÄKI LAUKAA, Finnintie 292, 41350 Laukaa as.

Mitä on tapahtunut, onko sattunut onnettomuus tai onko joku saanut sairakoh-
tauksen.

KUUNTELE HÄTÄKESKUKSEN NEUVOJA JA ÄLÄ SULJE PUHELINTA ENNEN
KUIN OLET SAANUT LUVAN

AJO-OHJEET MULTAMÄKEEN

- Ensin ajetaan kuntoutumis- ja liikekeskus Peurungan piha-alueen läpi ja jatketaan Finnintietä noin kolme kilometriä.
- Käännyttään oikealle yläviistoon risteyksestä, jossa on tienviitta MULTAMÄEN LEIRIKESKUS.
- Tietä jatketaan eteenpäin kääntyen vasemmalle ja ajetaan porttien läpi kohti Multamäen pihaa.

VESITURVALLISUUSSÄÄNNÖT

OHJAAJAT

- Rannassa oltava vähintään 2-3 valvojaa AINA, kun leiriläiset ovat uimassa tai veneilemässä.
- Myös ohjaajat käyttävät pelastusliivejä aina vesillä liikuttaessa.
- Pidä kunnossa oma uima- ja elvytystaitosi!
- Tee leiriläisille vesiturvallisuuksäännöt selväksi heti leirin alussa.
- Pidä pilli sekä puhelin mukana rannassa.
- Tarkista ennen leirin alkua pelastusvälineet; veneet, järvenpohja, liukumäki, laiturien kiinnikkeet ym.
- Ennen leiriä kartoita ohjaajien EA- taidot, uimataidot, autot ja hälytysnumerot. Jaa vastuu turvallisuudesta ohjaajien kesken.

HUOM!

Uiminen on suuren ryhmän vapaata toimintaa. Leiriläisten taitotaso voi heitellä laidasta laitaa, osa leiriläisistä voi olla uimataidottomia. Erityistä huomiota vesiliukumäessä! Jos rannassa menossa on veneilyä, melontaa ym., siirrä uimista myöhemmäksi.

LEIRILÄISET

- En mene rantaan ilman ohjaajan lupaa.
- Puen AINA pelastusliivit huolellisesti päälle ennen kuin lähden vesille.
- En riehu tai juokse (liukkaalla) laiturilla.
- En töni tai kiusaa kaveria uintitilanteessakaan.
- Noudatan ohjaajan antamia ohjeita.

TOIMINTA TULIPALOSSA

- Pelasta itsesi ja muut vaarassa olevat.
- Sulje ovet perässäsi poistuessasi paikalta.
- Voit yrittää sammuttaa tulenalun sammutuspeitteellä tai käsisammuttimella, mikäli mahdollista. ÄLÄ KUITENKAAN VAARANNA OMAA TAI MUIDEN IHMISTEN TURVALLISUUTTA. Kohdista sammutus palavaan materiaaliin, ei liekkiin.
- Tarvittaessa konttaa tai ryömi, lattianrajassa savua ja lämpöä on vähiten.
- Soita 112 turvallisesta paikasta ja opasta palokunta paikalle.

HUOM! Varmista että tiedät (ja muutkin ohjaajat tietävät) mistä löytyy sammutuspeitteet ja käsisammuttimet.

KATOAMINEN

- Varmista että etsittävä ei ole sisätiloissa tai leirikeskusten alueella.
- Soita hätäkeskukseen 112.
- Selosta paikasta mistä soitat (järven rannalla)
- Aloita etsintä → organisoitu alkuetsintä; tarkista kaikki kiinteistöt, komerot ym. piilopaikat. Tarkista lähiympäristö.
- Keskeytä muu toiminta. Huolehdi muista leiriläisistä, muista henkinen hyvinvointi!
- Tiedottamisvastuu on leirin johtajalla (esim. leiriläisten kotiin) ja päävastuu viranomaisilla paikan päällä.

Aikuisen painelu-puhalluselvitys

1 Jos henkilö menettää tajuntansa, selvitä, onko hän herätettävissä: puhuttele ja ravistele.

2 Kun, henkilö ei herää, soita 112.

- aseta puhelin kaiutintoiminnolle ja jatka auttamista.

3 Aseta autettava selälleen ja selvitä hengittääkö hän normaalisti.

- Avaa hengitystie päätä ojentamalla, leuankärjestä kohottamalla.
 - Tunnustele poskellasi ilmavirtaa, katso rintakehän liikettä.

4 Autettava ei hengitä normaalisti: aloita painelu- ja puhallus, paina 30 kertaa.

- Aseta kämmentyvi keskelle autettavan rintalastaa, toinen käsi alemman päälle.
 - Paina rintalastaa kohtisuoraan alaspäin 30 kertaa.

5 Jatka puhaltamalla 2 kertaa.

- Avaa hengitystie, sulje autettavan sieraimet, peitä suullasi autettavan suu ja puhalla rauhallisesti 2 kertaa, rintakehä nousee (liikkuu).
 - Jatka rytmillä 30:2, kunnes ensihoitopalvelu ottaa vastuun tai autettava virkoaa.

Punainen Risti

Lapsen painelu-puhalluselvitys

1. Jos lapsi menettää tajuntansa selvitä saatko hänet hereille puhuttelemalla ja ravistelemalla olkapäistä

2. Jos lapsi ei herää, soita hätänumeroon 112 ja aseta puhelin kaiutintoiminnolle.

3. Aseta lapsi selälleen ja selvitä hengittääkö hän normaalisti

- Avaa lapsen hengitystie päätä ojentamalla, leuankärjestä ylös kohottamalla.
- Tunnustele poskellasi ilmavirtaa ja katso rintakehän liikettä.

4. Jos hengitys ei ole normaalia tai se puuttuu, aloita puhalluselvitys

Puhalla 5 kertaa

- Avaa hengitystie
- Aseta suusi tiukasti lapsen suun päälle
- Sulje lapsen sieraimet sormillasi
- Puhalla sen verran, että lapsen rintakehä nousee (liikkuu)

5. Paina 30 kertaa.

- Aseta kämmentyvi rintalastan alaosalle
- Paina käsivarsi suorana 30 kertaa

6. Puhalla 2 kertaa.

7. Jatka lapsen elvytystä tauotta rytmillä 30:2.

Toimiva viestintä on leirien laadun varmistamiseksi tärkeä asia.

Tarvikkeet: Jos jotain tarvikkeita puuttuu, rikkoontuu tai ne loppuvat, ilmoita siitä leireistä vastaavalle henkilölle Vatin toimistoon. Näin tarvikkeita saadaan täydennettyä seuraavia leirejä varten.

Multamäki: Jos jotain rikkoontuu Multamäessä, ota yhteyttä Jenni Pekoseen.

Palaute: Asioiden kehittämiseksi tarvitaan palautetta. Täytä siis huolellisesti leirin päätteeksi palaute-lomake, tai kerro plussista ja miinuksista Vatin työntekijöille.

YHTEYSTIETOJA

Leirivastaava Jenni Pekonen p. 040 7761381

Emännän puhelin (Multamäen keittiö) p. 050 4391249

Multamäen isäntä Erkki Sivander p. 0400 540082

VINKKEJÄ ERI TILANTEISIIN

Koti-ikävä

Koti-ikävää aiheuttaa turvattomuuden tunne ja jännittäminen uudessa tilanteessa tai ryhmässä. Vastoinkäymiset, pulmat kaverisuhteissa, liian vähäinen tekeminen tai sairastuminen saattavat nostaa koti-ikävän pintaan. Koti-ikävä voi ilmetä ruokahaluttomuutena, sivuun vetäytymisenä, erilaisina fyysisinä oireina kuten päänsärkynä ja vatsakipuina. Tärkeintä on saada leiriläinen tuntemaan olonsa turvallisiksi ja varmistaa että hänellä on kivaa tekemistä.

Kiukunpuuska

Väsymys, nälkä ja hermostuminen voivat aiheuttaa varsinkin pienempien lasten hallitsemattomia kiukunpuuskia. Yleensä kannattaa vain viedä lapsi sivummalle rauhoittumaan tai odottaa, että kiukku-kohtaus menee ohi. Yleensä kiukkukohtauksiin ei ole vakavaa syytä, kyseessä on tunteiden säätelyn kypsymättömyys. Lapsen kiukunpuuskan laantumisen jälkeen kannattaa jutella mistä oli kyse, ja kun lapsi on rauhoittunut, tulee hänelle antaa myönteistä huomiota.

Kiusaaminen

Heti leirin alussa on hyvä tehdä leiriläisille selväksi, ettei ketään saa kiusata tai syrjiä. Riitoihin ja erimielisyyksiin pitää tarttua aina ripeästi, jotta ne eivät jää vaaraan leiriläisten mieltä tai kärjisty kiusaamiseksi. Ristiriitatilanteessa leiriläisiä muistutetaan yhdessä sovitusta säännöistä. Ohjaajan tulee jutella kaikkien osapuolten kanssa ja varmistaa, että jokainen saa kertoa oman näkemyksensä tapahtumista. On hyvä ehdottaa, että riidan osapuolet pahoittelevat tai pyytävät toimintaansa anteeksi, jos siihen on aihetta.

ENNEN LEIRIÄ

- ✓ Leirinohjaaja-palaveri
- ✓ Leirin suunnittelu ja suunnitelman lähettäminen jenni.pekonen@laukaa.fi
- ✓ Jaa työtehtävät ja vastuu tasaisesti ja reilusti kaikille!
- ✓ Lähetä leirikirje kaikille leiriläisille + terveyslomake (HUOM! terveyslomake tuodaan leirin päätyttyä tuhottavaksi Kuntalaan tai palautetaan omistajalle)
- ✓ Tee leiridiplomit.
- ✓ Ilmoita leiriläisten ja ohjaajien erityisruokavaliot emännille (HUOM! tarkasta leirin alkaessa leiriläisten tuomat terveyslomakkeet ja ilmoita niihin kirjatut allergiat keittiöön). Ilmoita myös toiveet ruoka-aikamuutoksista. PUHNRO: 0405070739
- ✓ Onko leirillesi tulossa erityislapsia? Ota heidät huomioon toimintaa suunniteltaessa sekä ohjeista omat ohjaajasi esim. Erityisen hyvää- oppaan vinkkien mukaisesti.

LÄHDÖSSÄ LEIRILLE? OTA MUKAASI KUNTALASTA

- ✓ Diplomit
- ✓ Leirinohjaajien työsopimukset, allekirjoita omasi.
- ✓ Avaimet Multamäkeen sekä leiripuhelin.
- ✓ Tulosta päivitetty osallistujalista
- ✓ Ole hyvissä ajoin paikalla! Useimmat leiriläiset saapuvat paikalle jo reippaasti ennen leirin virallista alkamisai-
kaa!

TARKISTA

- ✓ Pikkumökkien sänkyjen ja pöytien aluset, kulmat ym. että niissä ei ole sotkuja tai kirjoituksia, jos on peitä ne siististi mustalla tussilla.
- ✓ Toimivatko palovaroittimet.
- ✓ Ranta; vedenraja, pohja ym. Onko turvallinen?
- ✓ Lue turvallisuussuunnitelma (keittiössä tai ohjaajarakennuksessa). Kiinnitä huomiota turvallisuuskäytänteisiin ja allekirjoita se. Etsi pelastusvälineet, sammutusvälineet ja hätäuloskäynnit. Muistuta niiden sijainneista myös ohjaajiasi.
- ✓ Varmista että kaikilla ohjaajilla (sekä itselläsi) on ohjaajapaita päällä jokaisen leirin alkaessa sekä loppuessa. Näin vanhemmat erottavat leiriläiset ohjaajista. Ohjaajapaidat (ja pillit) löytyvät varastosta. Merkkää aina mappiin mitä otat varastosta.

- ✓ Sopikaa etukäteen jokaiselle päivälle tietyt välineet vapaa-ajalle. Esim. ma: hamahelmet ja lautapelejä, ti: väri-tyksuvat ja lautapelejä jne. ja laittakaa ne esille. Näiden lisäksi käytössä on biljardi, minigolf, ilmakiekko jne. Ulkovaraston osilta kannattaa toimia samoin; laittakaa ulos valmiiksi esim. hulavanteita ja palloja ja varaston ovi lukkoon. Näin ollen leiriläisten ei tarvitse mennä itse askartelu- tai ulkovarastoon ja paikat pysyvät siistimpinä, joka helpottaa loppusiivousta!

LEIRIN AIKANA

- ✓ Ole esimerkkinä niin ohjaajille kuin leiriläisillekin.
- ✓ Katso ja huolehdi etteivät ohjaajat tai leiriläiset ole puhelin kädessä toiminnan aikana.
- ✓ Valvo sekä ohjeista muita ohjaajia valvomaan ruokailutilannetta tarkkaan
  - kaikki syö
  - syödään rauhassa ja keskitytään syömiseen (turvallisuus)
  - jokainen laittaa biojätteet oikeaan astiaan ja tiskaa astiansa kunnolla
  - leiriläisten astiat täytyy pestä astianpesukoneella iltapalan jälkeen, jotta aamuksi on varmasti puhtaat ruokailuvälineet
  - huolehdi, että pastillien jakaminen onnistuu mukavasti ja reilusti myös leiriläisille (siitä ei tehdä liian pelottavaa, nöyryyttävää ym.)
- ✓ Leiriläisten vapaa-aika on myös valvottua aikaa. Jakakaa siis työtehtäviä; 2 vahtii ja touhuaa leiriläisten kanssa, ja osa ohjaajista voi hengähtää hetken. Muistakaa vaihtaa valvoja!
- ✓ Jakakaa yövalvonnat ja herätykset tasaisesti. Max. 2 ohjaajaa voi valvoa myöhempään (yövahti) ja nukkua aamulla pidempään. Vaihdelkaa valvontavuoroja tasaisesti.
- ✓ Palkinnot löytyvät varastosta. Merkkää leiri + mitä palkintoja otit.
- ✓ Varmista että leiriläisille annetaan tai he itse ovat muistaneet ottaa henkilökohtaiset lääkkeensä.

LEIRIN LOPUKSI

- ✓ Kerää kaikki leiriläisten tavarat Multamäestä (keittiö, sauna, muut käytetyt rakennukset sekä pihamaa) ja etsi niille oikea omistaja.
- ✓ Siivotkaa ja tyhjentäkää kaikki mökit (tavarat kuistille) jo viimeisen päivän aamupalan jälkeen (MYÖS OHJAAJARAKENNUS). Näin siivoja kerkeää siivota koko leirikeskuksen.
- ✓ Ohjeista leiriläisiä siivoamaan omat mökkinsä:
  - roskien tyhjennys isoon roskikseen
  - mattojen puistelu
  - lattioiden lakaisu
  - petivaatteiden puistelu ja sängyn petaaminen
- ✓ Tarkista että mökit ovat tyhjat ja kirjoituksettomat! Jos sotkuja löytyy, ilmoita leiriläisen vanhemmille sekä Jennille → lasku kotiin. Selvitä ja ole mahdollisimman varma kuka kirjoituksen teki!
- ✓ Siisti harrastetilan kaapit
- ✓ Tarkista että veneet ovat kiinni laiturissa tai tarpeeksi pitkällä rannalla yms. Rannan tulee olla siisti!
- ✓ Katso että ikkunat ovat kiinni, valot pois päältä ja laita ovet lukkoon koko leirikeskuksesta, jos sinne ei jää muita.
- ✓ Avaimet ja leiripuhelin joko seuraavalle johtajalle tai Kuntalaan.
- ✓ Työaika päättyy aikaisintaan klo 15.30. Tarkista: ohjaarakennus, harrastetila ja sen kaapit, ulkovaja, rannan pelastusliivivarasto, sauna, (Katvela,) pikkumökit.
- ✓ On suositeltavaa, että jaat edellä mainittuja tehtäviä ohjaajillesi!
- ✓ Olet itse viimeinen joka lähtee leiriltä.

JOHTAJAN TYÖTEHTÄVIÄ

- Organisointi
- Turvallisuus
- Vastuu kokonaisuudesta, koko ajan
- Yhteydenpito vanhempiin, esimieheen, yhteistyökumppaneihin
- Leirikirjeen teko ja postitus
- Ohjaajien ohjaaminen
- Palaute päivän päätteeksi
- Vastuu suunnittelusta
- Käytännön asiat → langat käsissä
- Mahdollisesti kuljetus
- Vastuun jakaminen ja delegointi
- Suunnittelupalaveri(t)
- Henkilötiedot/osallistujalomakkeet
- Ajankäyttö (ohjaajien lepoajat ym.)
- Kirjanpito lapsista
- Asioista sopiminen toisen leirin johtajan kanssa
- Henkilötietolomake
- Lääkkeet
- Autot (vähintään yksi auto ja ajokortillinen paikalla koko leirin ajaksi)
- Ruoka-aineallergiat ja erityisruokavaliot sekä tarvittaessa eväät emännälle
- EA-vastaavana toimiminen tai vastaavan nimeäminen
- Ohjaajien työsopimukset Kuntalasta
- Palovaroittimien, tilojen ja rannan turvallisuuden tarkistaminen
- Avaimet ja puhelin Kuntalaan/seuraavalle johtajalle

- Leiriläisten vastaanotto → tervetulleeksi toivottaminen ja mökkeihin opastaminen. Keskustelu vanhempien kanssa; leiriläiseen liittyvät huomiot, lääkitykset ym. Tee vanhempien lähdön hetki mahdollisimman helpoksi ja lapsen olon turvalliseksi. Kerro milloin ja missä yhteinen ohjelma alkaa ja miten siitä ilmoitetaan (pilli?)
- Lipun nosto ja lasku leiriläisten kanssa
- Ruokailussa ja tiskaamisessa avustaminen
- Muista tarkistaa leirien aikana:
  - Vessojen siisteys, toiminta, paperitilanne
  - Harrastetilan siisteys – huolehdi tavaroista sekä valvo niiden käyttöä
  - Leirikeskuksen yleinen siisteys (roskat roskiin ym.)
- Leiriläisten lääkkeet ja niiden antaminen
- Saunomisen valvonta (tytöt tyttöjen kanssa, pojat poikien kanssa)
- Uinnin valvonta. Valvomassa AINA 2-3 ohjaajaa, laiturilla, rannassa, vesiliukumäellä
- Leiriohjelman valmistelu ja toteutus
- Johtajan kanssa tehtävä lista puuttuvista/korjattavista asioista Jennille. Jos on tapahtunut tahallinen rikkominen, selvitä kuka rikkoi ja kenelle laitetaan lasku.
- Viimeisenä päivänä leiriläisten kanssa: huolehdi leirialueen ja mökkien siivous, sekä välineiden paikoilleen laittaminen
- Tarkista kaikki yleiset tilat ja huolehdi leiriläisten tavarat takaisin omistajilleen. Jos tavaraa kuitenkin jää, ne toimitetaan Vatin toimistolle
- Osallistuminen leiriläisten yövalvontaan → vuorotellen vahtiminen!
- Leirin johtajan muut määräämät tehtävät
- Ole tsemppaaja, hyvän hengen luoja ja mahtavan fiiliksen nostattaja! 😊

Hyvä leiritoiminta vaatii suunnittelua, mutta jätä aikaa myös leiriläisten toiveille ja ideoille. Mielekkäin toiminta syntyy tunteesta, että on saanut itse vaikuttaa toiminnan sisältöön. Etukäteen suunnittelemalla luot myös itsellesi varmemman olon ohjaajana. Epävarma ohjaaja ei saa ryhmää toimimaan yhdessä, mikä voi aiheuttaa levottomuutta.

Leirielämä Multamäessä on hektistä, ja tehdyt suunnitelmat muuttuvat varmasti. Tämän vuoksi on hyvä olla vaihtoehtoista toimintaa suunniteltuna sekä sisälle että ulos.

Jos Multamäessä on käynnissä toinen leiri samaan aikaan, johtajien tulee sopia hyvässä yhteistyössä tilojen käytöstä, saunavuoroista ym.

TUTUSTUMIS- JA RYHMÄYTYMISLEIKIT

Tutustumisleikkien tarkoituksena on saada leiriläiset ja ohjaajat tutustumaan toisiinsa. Leikit vahvistavat yhteishenkeä, poistavat pelkoja ja auttavat keräämään rohkeutta. Leikit sulattavat jään sekä kohottavat tunnelmaa.

NIMILÄPSY

Leikkijät muodostavat piirin, leikin ohjeistaja jää keskelle piiriä sanomalehdestä tms. tehty läpsy kädessään. Ensin käydään kerran tai kaksi nimikierros, jossa kaikki kertovat nimensä kuuluvalla äänellä. Tämän jälkeen keskellä olija yrittää hellästi läpsäistä jotakin piirissä olijaa. Hän voi pelastautua läpsyiltä sanomalla jonkun toisen piiriläisen nimen, jolloin keskellä olijan tulee läpsäyttää sanottua nimeä. Jos keskellä olija kerkeää läpsäyttää leikkijää ennen kuin hän kerkeää sanoa jonkun toisen leikkijän nimen, joutuu hän keskelle.

VILTTI

Leikkijät jaetaan kahteen joukkueeseen jotka asettuvat eri puolille huonetta. Leikin vetäjä ja avustaja asettuvat keskelle huonetta viltin kanssa niin, että joukkueet eivät näe sen takaa toisiaan. Joukkueen jäsenet menevät vuorotellen istumaan muusta joukkueesta erilleen viltin eteen. Kun viltti lasketaan alas, erikseen istuvien leikkijöiden tehtävänä on sanoa toisella puolella istuvan nimi mahdollisimman nopeasti. Häviöjä siirtyy voittajan joukkueen puolelle. Jos kumpikaan ei keksi toisen nimeä, voi leikin vetäjä tai joukkuekaverit avustaa.

RIKKINÄINEN FAKSI

Leiriläisistä muodostetaan 4-6 hengen joukkueita, jotka asettuvat peräkkäin jonoon istumaan. Jonon viimeiselle annetaan joku yksinkertainen kuva (kukka, kala, talo ym.) jonka hän piirtää seuraavan jonnossa istuvan selkään ja hän piirtää seuraavan selkään ja niin edelleen. Kun kuva on saavuttanut jonnossa ensimmäisenä istuvan, hän piirtää kuvan paperille. Lopuksi verrataan, että kuka joukkueista sai kuvan mahdollisimman lähelle alkuperäistä. Seuraavalla kierroksella jonon viimeinen siirtyy jonon ensimmäiseksi.

AJATUSLEIKKI

Ollaan piirissä. Yksi leikkijöistä aloittaa sanomalla lauseen, että hän on joku ja etsii jotakin asiaa. Esim. ”olen ballerina, ja etsin tanssikenkääni”. Seuraavan tulee viimeisimmästä sanasta ”olen tanssikenkä, ja etsin jalkaa”, josta kolmas jatkaa ”olen jalka, etsin jalkapalloa”. Näin jatketaan kierros tai pari, jos joku ei meinaa keksiä voivat kaikki pohtia yhdessä mikä sana sopisi.

SARDIINIPIILO

Yksi leikkijöistä menee piiloon muiden pitäessä silmiä kiinni. Etsijät yrittävät löytää piilossa olijan, ja kun joku onnistuu, menee hän samaan piiloon. Näin piilossa olijoiden määrä kasvaa pelin myötä. Viimeisestä löytäjästä tulee uuden pelin piiloutuja.

MINÄ PIDÄN

Peli onnistuu parhaiten hiekkakentällä. Leikkijät ovat piirissä, ja merkkäavat oman paikkansa selkeästi ympyrällä. Yksi jää keskelle, joka sanoo oman nimensä sekä jonkun asian mistä pitää (esim. ”minä olen Maisa ja pidän jäätelöstä”). Kaikki leikkijät jotka myös pitävät jäätelöstä vaihtavat paikkaa (viereiseen paikkaan ei saa mennä). Keskellä olijan tehtävänä on mennä jonkun piirissä paikkaa vaihtaneen paikalle. Se joka jää ilman paikkaa jää keskelle ja kertoo nimensä sekä mistä pitää.

NIMENVAIHTO

Leikkijät esittelevät itsenä toiselle leikkijälle kättelellä ja kertomalla oman nimensä. Leikkiä jatketaan niin, että seuraavalle leikkijälle esittäytyään edellisen käteltävän nimellä. Esim. leikkijä 1 ”hei olen Maija” leikkijä 2 ”hei olen Matti”. Nyt Maija esittelee itsensä Mattina seuraavalle leikkijällä. Pelistä pääsee pois, kun saa oman nimensä takaisin jonkun toisen leikkijän esittelemänä.

LEIRIBINGO

Ohjaajat valmistelevat valmiit bingolomakkeet leiriläisille sekä ohjaajille. Sisältönä voi olla esimerkiksi vihreät silmät, kaksi sisarusta, soittaa kitaraa, tykkää kesästä, ei ole koskaan nukkunut teltassa jne. Tavoitteena on löytää leiriläisistä ja ohjaajista sisältöä kuvaava henkilö jokaiseen kohtaan.

NUMEROPELI

Sopii noin 10 hengen porukoille. Yksi leikkijöistä aloittaa sanomalla yksi, ja kuka tahansa leikkijöistä saa jatkaa sanomalla kaksi. Tavoitteena on päästä 20 niin että ketkään ei sano mitään numeroa yhtä aikaa.

LEIRIOLYMPIALAISET / KISAT

Aina yhtä hauskaa joka leirillä! Kisoihin voi käyttää luovuutta loputtoman paljon leiriläiset huomioon ottaen. Esimerkkejä lajeista:

- Heittokisat: tulitikku, turbokeihäs, saapas
- Tarkkuuskisat: tarkkuusheitto hulavanteeseen erilaisilla palloilla ja muilla esineillä
- Viestit
  - Huutoviesti. Joukkueen jäsen saa juosta niin pitkään kuin jaksaa huutaa. Seuraava jatkaa siitä mihin edellinen jäi. Pelin tuomari laskee matkat (esim. kuinka monta kertaa on menty kentän päästä päätyyn)
  - Palloviestit; jalkojen välissä, potkimalla, kahden henkilön kylkien välissä
  - Vedenkato. Paikasta A paikkaan B tulee kuljettaa tietty määrä vettä. Esim. rannasta kuljetetaan reikäisellä pahvimukilla vettä pienen matkan päässä olevaan ämpäriin (muista merkitä jokaiselle joukkueelle sama kohta ämpäriin mihin veden pitää ulottua)
  - Kananmuna lusikassa. Kuljetetaan kananmunaa lusikassa tietyn pisteen ympäri
- Miinakenttä. Rajatulle alueelle (Multamäen yläkenttä on ideaali paikka) laitetaan esteitä (palloja, mailoja, hulavanteita, liinoja). Vuorotellen yhdelle joukkueen jäsenistä kerrallaan laitetaan sokkoliina silmille. Muun joukkueen tehtävänä on ohjeistaa sokko miinakentän läpi niin, että hän ei osu esteisiin. Pelin vetäjä ottaa aikaa, ja se joukkue voittaa jonka aika on lyhyin. Jos sokko osuu esineisiin, tulee siitä 5sekunnin lisä lopulliseen aikaan.
- Lennokin heitto. Jokainen joukkueen jäsen tekee oman paperilennokin. Yksi aloittaa heittämällä lennokkinsa, ja seuraava jatkaa siitä mihin edellinen lennokka on laskeutunut. Se joukkue voittaa jotka saa heitettyä yhteisvoimin pisimmän matkan lennokkejaan.
- Pituushyppy takaperin
- Tuo minulle. Leikin vetäjä kertoo yksi kerrallaan jonkun asian (käpy, kivi, kaulahuivi tms.) joka pitää tuoda hänelle mahdollisimman nopeasti. Se joukkue saa pisteen joka on nopein. Vaihtoehtoisesti voi tehdä valmiin listan jokaiselle joukkueelle, ja se voittaa joka on kerännyt listan tavarat nopeiten.

Leiriolympialaiset voi jakaa myös monelle päivälle. Jos kisoista tekee sellaiset, jossa on monta eri kisaa ja joukkueitakin on monta, kannattaa pisteitys tehdä niin että voittaja saa 5 pistettä, toisena tullut 3 pistettä ja kolmantena tullut yhden pisteen aina eri kisoissa.

Ryhmähenkeä kisoihin saa esimerkiksi sillä, että ennen kisojen alkamista joukkueet keksivät tiimilleen nimen. He voivat myös maalata joukkueelleen liput, yhtenäiset kasvomaalaukset yms. Voittajajoukkueelle voi antaa palkinnot, palkintoseremoniastakin saa hyvän ohjelman leirille.

TIETOKISAT

Ohjaajavisa

Ohjaajat valmistelevat tietokisan; esimerkiksi niin että kuka ohjaajista ei ole koskaan käynyt McDonaldsissa, tai kenen ohjaajista auton merkki on Opel. Leiriläiset voivat vastata/arvata kysymyksiin joko yksin tai ryhmissä.

Tietokilpailu

Ikätason mukainen tietokilpailu. Älypää (<http://alypaa.com/>) auttaa! Teemaleireillä voi pitää teeman mukaisia kilpailuja.

TEATTERIA

Ammatti alias

Pelin vetäjä on kirjoittanut lapuille eri ammatteja. Osallistujat nostavat yhden lapun, ja esittävät ammattia puhumatta. Muut arvaavat mikä ammatti on kyseessä, ja oikein arvannut pääsee seuraavaksi nostamaan lapun ja esittämään ammattia.

Myöhässä töistä

Valitaan ryhmästä yksi vapaaehtoinen, joka menee tilan ulkopuolelle. Loput ryhmäläisistä keksivät yhdessä tarinan, miksi tämä vapaaehtoinen on myöhästynyt töistä. Esimerkiksi suihku hajosi ja tuli vesivahinko. Sen jälkeen kompastuin rappusissa, ja yritin saada taksia. Meinasin jäädä bussin alle, koska näin tien toisella puolella Cheekin jne. Joku ohjaajista kertoo vapaaehtoiselle, että hänelle esitetään ilman puhetta selitys siitä, miksi hän on ollut myöhässä töistä ja hänen pitää kertoa se työnantajalle. Muusta ryhmästä valitaan kolme vapaaehtoista lisää esittämään tarina, ja yksi toimimaan työnantajan roolissa. Kun tarina on valmis, työnantaja istuu tuolille jonka taakse kolme vapaaehtoista tarinan esittäjää asettuvat. Töistä myöhästynyt tulee takaisin tilaan, ja tarinan esitys alkaa. Työnantaja kysyy miksi olet myöhässä töistä, ja myöhästynyt yrittää selittää sitä parhaansa mukaan katsomalla esitystä. Kolme esittäjää käyvät kohta kerrallaan yhdessä keksityn tarinan läpi ja yrittävät selittää sen myöhästyneelle ilman sanoja. Työnantaja voi vilkaista välillä taakseen, ja kolme esittäjää pysäyttävät toimintansa ja esittävät tekevänsä töitä (esim. naputtaa tietokonetta, siivoaa tms.) Sketsi päättyy, kun töistä

myöhästynyt on päässyt tarinan loppuun myyn ryhmän hyväksymänä. Pelin johtaja voi avittaa sanallisestikin, jos tilanne ei etene tai töistä myöhästynyt menee sanattomaksi.

Rosvo, uhri, seriffi, lapsi

Jokaisessa ryhmässä on rosvo, uhri, seriffi ja lapsi. Kolmeen laskiessa ryhmä muodostaa patsaan, jossa on kaikki henkilöt. Rosvo ampuu uhria, uhri nostaa kädet ylös, seriffi näyttää virkamerkkiä rosvoille ja lapsi seisoo sormi suussa. Etukäteen ei päätetä rooleja, vaan yritetään saada kuva valmiiksi sopeutumalla toisten ideoihin.

Alias-sanat

Yleisö määrittelee paikan, tilanteen ja henkilöt. Näyttelijöille jaetaan Alias-kortit. Kohtaus alkaa. Näyttelijöiden on käytettävä kohtauksessa kaikki Alias-kortissa olevat sanat järjestyksessä

MUUTA MUKAVAA

Tyynyralli

Leikkijät menevät piiriin istumaan. Otetaan jako kahteen; joka toinen on joukkueessa yksi ja joka toinen joukkueessa kaksi. Kummallekin joukkueelle annetaan tyyny. Tyynyt tulee antaa suht vastakkain istuville joukkueiden 1 ja 2 jäsenille. Kun kisa alkaa, on tarkoituksena antaa tyyny myötöpäivään aina seuraavalle oman joukkueen jäsenelle. Sen joukkueen tyyny joka ohittaa toisen joukkueen tyynyn ensimmäisenä, voittaa. Kannattaa käydä alkuun pari harjoituskierrosta, että joukkueen jäsenille selkeää keneltä saa tyynyn ja kenelle se pitää antaa.

Lännen nopein

Leikkijät muodostavat piirin, keskelle jää yksi leikkijä. Keskellä oleva osoittaa summassa jotain piirissä olijaa ja sanoo "PAM". Ketä osoitetaan, menee kyykkyy. Kyykkyy menijän molemmilla puolilla olevat leikkijät osoittavat toisiaan mahdollisimman nopeasti kyykyssä olevan yli ja sanovat "PAM". Se kumpi ampuu hitaammin, joutuu keskelle ja tämän jälkeen pois pelistä. Jos leikkijä jota osoitetaan ensimmäisenä ei tajua mennä kyykkyy ja vierellä olijat ampuvat toisiaan, joutuu keskelle. Kun jäljellä on kaksi pelaajaa, he menevät selät vastakkain seisomaan. Pelin vetäjä alkaa luettelomaan numeroita, ja kun hän sanoo tietyn numeron (esimerkiksi 7 missä tahansa muodossa), täytyy pelaajien kääntyä ja ampua toista. Kun tiettyä numeroa ei sanota, leikkijät ottavat aina askeleen eteenpäin. Se voittaa kumpi kerkeää kääntymään nopeammin ja ampua toista.

Metsägolf

Tehdään omat golfmailat metsän antimista (muista ettei materiaalia saa ottaa elävistä kasveista ja puista!). Mailana voi toimia pelkkä keppi, tai leiriläisillä voi antaa esimerkiksi palan teippiä tai narua avuksi. Golfpallona voi toimia pingis- tai sählypallo. Pelin vetäjä valitsee lähtö- ja maalipaikan. Maali-

paikka merkitään tikulla, ja siihen täytyy osua maaliin tullessa. Peli etenee niin, että vuorotellen lyödään palloa ja merkitään paikka, johon pallo päätyi. Seuraavalla kierroksella jatketaan merkitystä paikasta. Voittaja on se, joka on käyttänyt vähiten lyöntejä maaliin pääsyyn. Metsägolfia voi pelata myös joukkueissa.

Ystäväpiiri

Muodostetaan tiivis piiri (6-8hlö), yksi jää keskelle. Keskellä oleva leiriläinen kallistuu eteen ja taakse, piirissä olijat tukevat häntä, ettei hän pääse kaatumaan.

Positiivisuuslaput

Leirin lopuksi istutaan piiriin ja jokaiselle leiriläiselle annetaan omalla nimellä varustettu lappu (voi askarrella esimerkiksi valmiiksi sydämen tms. muotoiseksi). Lappu käy jokaisella muulla leiriläisellä, jotka kirjoittavat lappuun jotain positiivista. Ei sovi pienimille leiriläisille.

Lähteet

Aalto, Mikko 2004. Ryppäästä ryhmäksi. 3. painos. Helsinki: My Generation Oy.

Jyväskylän yliopisto 2016. Ryhmäviestinnän perusteet – verkko-oppimateriaali. Viitattu 23.11.2016 [https://www.jyu.fi/viesti/verkkotuotanto/ryhmaviesti/osallistujat/yksilo/vuorovai-
kutustaidot.html](https://www.jyu.fi/viesti/verkkotuotanto/ryhmaviesti/osallistujat/yksilo/vuorovai-
kutustaidot.html)

Ketola, Tapani 2002. Leirituuli – Käsikirja leiritoiminnan järjestäjille ja ohjaajille. Helsinki: Lasten Keskus Oy.

Lembidakis, Katja 2015 (toim.) Luontoliiton LEKA – opas leirin järjestäjälle. 2. painos. Viitattu 24.11.2016 <http://www.luontoliitto.fi/materiaalit/ymparistokasvatusoppaat/Leirikansio>

Mannerheimin lastensuojeluliitto 2016. Viitattu 17.11.2016 [http://www.mll.fi/nuortennetti/tu-
karit/kummiluokat/tunnin_ohjaaminen/](http://www.mll.fi/nuortennetti/tu-
karit/kummiluokat/tunnin_ohjaaminen/)
http://www.mll.fi/vanhempainnetti/lasten_leikit/
http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tietokulma/kasvu_ja_kehitys/

Suomen 4H-liitto 2015. Osaava kerhonohjaaja. Viitattu 17.11.2016 [http://www.4h.fi/wp-
content/uploads/2014/10/osaavakerhonohjaaja15.pdf](http://www.4h.fi/wp-
content/uploads/2014/10/osaavakerhonohjaaja15.pdf)

Suomen Punainen Risti 2016. Elvytysohjeet. Viitattu 19.11.2016 [https://www.punainen-
risti.fi/materiaali/elvytysohjeet](https://www.punainen-
risti.fi/materiaali/elvytysohjeet)

STTK 2014. Työelämän ABC- opas. Viitattu 17.11.2016 [http://tyoelamaan.fi/files/tyo-ty-
oelaman-abc-opas-selkosuomi/](http://tyoelamaan.fi/files/tyo-ty-
oelaman-abc-opas-selkosuomi/)